

Биектау муниципаль районы
Казаклар авыл жирлеге
Советыкарары белен кабул ителде
2014 елның 9 декабре, № 140

Казаклар авыл жирлеге
башлыгы

Г.Н.Шамсиев

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БИЕКТАУ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ КАЗАКЛАР
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ МУНИЦИПАЛЬ
БЕРӘМЛЕГЕ УСТАВЫ**

Бүлек 1. Гомуми нигезләмәләр

1 Статья 1. "Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Казаклар авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә исеме һәм хокукый статусы

1. «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Казакларавыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә авыл жирлегенә статусы бирелде.
2. Муниципаль берәмлекнең рәсми атамасы-муниципаль-«Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Казаклар авылжирлегенә» муниципаль берәмлегенә (алга таба – текст буенча-авыл жирлегенә).
3. Казаклар авыл жирлегенә Татарстан Республикасы Биектау муниципальрайоны составына керә.

Статья 2. Жирлекнең территориаль төзелешенә

1. Жирлек территориясенә составына торак пунктлар керә: Казаклар авылы, Олэ авылы, авыл.Матмыр, Наратлык
2. Жирлекнең административ үзегенә булып Казаклар авылы тора.
3. Жирлек чикләренә «Биектау муниципаль районы «муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләренә чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 20 – ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеленгән.
4. Жирлек территориясенә составына милек рәвешләренә һәм максатчан билгеленешенә карамастан, жирләр керә.
5. Жирлек чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеленгән тертиптә гамәлгә ашырыла.

Мәкалә 3. Халыкның жирлектә жирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Жирлектә жирле үзидарә Россия Федерациясенә гражданны тарафыннан жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнен башка рәвешләрендә, шулай ук өлеген Уставта каралган сайлау һәм башка жирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.
 2. Гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга турыдан-туры, шулай ук үз вәкилләрен аша женесе, расасы, милләтенә, теленә, чыгышы, мөлкәтенә һәм вазифаи хәленә, дингә, инануларына, жәмегаттә берләшмәләренә каравына бөйсез рәвештә тигез хокуклы.
- Жирлек территориясендә даими яки нигездә яшәүчеләргә чит ил гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара килешүләренә һәм

федераль законнар нигезенде хокукларга ия.

3. Гражданнар турыдан-туры жирле үзидарә органнарына һәм жирлеүзидарәненң вазыйфай затларына мөрәҗәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат алырга хокуклы.
4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылучы документлар һәм материаллар белән танышу, шулай ук, әгәр законда башкача каралмаган булса, гражданнар тарафыннан жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында башка тулы һәм дөрөс мәгълүмат алу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.
5. Жирлекнең жирле үзидарә органнары массакүлем мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән гражданнарға жирлек һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең иң мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр чөлгәрен үстерү, социаль ташламалар, җәмәгать тәртибен саклауның торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттен тыш хәлләр турында даими рәвештә хәбәр ителер.
6. Гражданнар, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, судта жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмауларына) шикаять бирергә хокуклы.

Мәкалә 4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасы

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты, жирлекнең Ревизия комиссиясе, Устав нигезендә төзелә торган башка жирле үзидарә органнары керә.
2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү өлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

5 Статья. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

- 1) жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтелешен контрольдә тоту, жирлек бюджеты үтелеше турындагы хисапны төзү һәм раслау;;
- 2) жирлекнең жирле салымнарын һәм җыямнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;;
- 3) жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәтенә ия булу, аннан файдалану һәм эш итү;

- 4) жирлекнең торак пунктлары чиклеренде беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын тәэмин итү;
 - 5) жирлек халкын элемтә, жәмегать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;;
 - 6) жирлек халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү һәм ял оештыру өчен шартлар тудыру;;
 - 7) Жирлек территориясендә физик культура һәм массакүлем спортны үстерү өчен шартлар булдыру, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткөрүне оештыру;;
 - 8) жирлекнең архив фондларын формалаштыру;
 - 9) жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, шул исәптән алар урнашкан биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту таләпләрен, тиешле Биналарның һәм корылмаларның фасадларын һәм коймаларын тышкы кыяфәтенә, аларны төзекләндерү буенча эшләр исемлеген һәм аларны үтәүнең периодлылыгын раслау; биналарның (биналарның) һәм корылмаларның тирә-юнь территорияләрен төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләү;; жирлек территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктырту, территорияләренә яшелләндерү, урам исемнәре һәм йорт номерлары язылган күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту);
 - 10) адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементларына (федераль еһемияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яки муниципальара еһемияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле еһемияттәге автомобиль юлларыннан тыш) исемнәр бирү, жирлек чиклерендә планлаштыру структурасы элементлары атамаларын бирү, мондый атамаларны үзгәртү, юкка чыгару, деүлет адреслы реестрында мегълүмат урнаштыру;
 - 10) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту;
 - 11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру.;
 - 12) жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;
 - 13) жәмегать тәртибен саклауда катнашучы гражданнырга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлегә өчен шартлар тудыру;
 - 14) көнкүреш калдыкларын һәм чүп-чар жыюны һәм чыгаруны оештыру;
 - 15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту;
2. Федераль законнар нигезендә жирлекнең жирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә, жирлек бюджетыннан муниципаль район бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбенә жирле еһемияттәге мәсьәләләренә хәл итү буенча үз векаләтләренен бер өлешен

гамелге ашыру өчен, Биектау муниципаль районы жирле үзидаре органнары белен килешүлер төзерге хокуклы.

Мекале 6. Жирлекнең жирле үзидаре органнарының жирлеклернең жирле өһемияттеге месьелелерене кертелмеген месьелелерне хел итүге хокуклары

1. Жирлекнең жирле үзидаре органнары түбендегелерге хокуклы::

1) жирлек музейларын булдыру;

2) жирлекте нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариальгамеллер кылу;

3) опека һәм попечительлек эшченлеген тормышка ашыруда катнашу;

4) жирлек территориясенде жирле милли-медени мохтариятлернең хокукларын гамелге ашыру белен бейле эшченлекне гамелге ашыру өчен шартлар тудыру;;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-медени үсешене ярдем итү һәм жирлек территориясенде миллетара мөнөсөбетлер өлкөсенде чараларны гамелге ашыру;;

6) жирлек территориясенде урнашкан муниципаль предприятиялерне һәм учреждениелерне мобилизацион эзерлеу чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнашу;

7) муниципаль Янгын сагы булдыру;

8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

9) кеше хокукларын теэмин итүге жөмегаты контролен һәм мөжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдем күрсөтүне гамелге ашыручы ижтимагый күзөтчелек комиссиялерене ярдем күрсөтү;;

10) «Россия Федерациясенде инвалидларны социаль яклау турында»1995 елның 24 ноябрөндеге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезенде инвалидларның ижтимагый берлешмелерене, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берлешмелере тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдем күрсөтү;;

11) бейсез бөялеүне үткерүне оештыру өчен шартлар тудыру федераль законнарда билгеленген тертипте һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмет күрсөтү сыйфаты;

12) торак законнары нигезенде социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамелере буенча гражданнырга муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирү.

Жирлекнең муниципальара хезметтөшлекте катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидаре турында Татарстан Республикасы законнары нигезенде гамелге ашырыла.

Мекале 8. Авыл жирлеге жирле үзидаре органнарының дөүлет хакияте органнары белен үзара мөнөсөбетлере

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасындагы үзара мөнәсәбәтләр аша гамәлгә ашырыла:

- 1) жирлекнең социаль-иқтисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда жирлекнең жирле үзидарә органнарының катнашуы;
- 2) жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында шартнамәләр (киләшүләр) төзү;
- 3) даими яисә вакытлыча координацияләү, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнарын булдыру;
- 4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында жирлек Советының закон чыгару инициативасы;
- 5) законнарда билгеләнгән башка хезмәттәшлек формалары.

9 Статъя. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәткернең статусын билгеләү, муниципаль хезмәт үтү шартлары һәм тәртибе дә кертеп, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Муниципаль хезмәт турында 2013 елның 25 июнендәге 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кодексы, жирлек Советы тарафыннан расланган Муниципаль хезмәт турындагы Нигезләмә һәм жирлекнең муниципаль хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

II бүлек. Халыкның турыдан-туры яшәү рәвешләре
жирле үзидарә һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы
үзидарә.

10 Статъя. Жирле үзидарә органнарының халык тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашырылу һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы формалары

1. Жирлек халкы турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыра һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге формаларда катнаша:
 - 1) жирле референдум;
 - 2) муниципаль сайлаулар;
 - 3) депутат, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү;
 - 4) жирлек чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
 - 5) гражданның хокукый инициативасы;
 - 6) территорияль ижтимагый үзидарә;
 - 7) ачык тыңлаулар;
 - 8) гражданныр жылышы;

- 9) гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы);
 - 10) халык жыены;
 - 11) гражданнарны сораптыру;
 - 12) жирле җәмһияттеге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;
 - 13) жирле үзидарә органнарына гражданнар мөрәҗәгатләре;
 - 14) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар.
- Жирле үзидарә органнарының муниципаль милекте булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законнарда башкача билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

11 Статья. Жирле референдум

1. Жирле референдум федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә халык тарафыннан турыдан-туры жирле җәмһияттеге мәсьәләләргә хәл итү максатларында үткәрелә.
2. Жирле референдум жирлекнең бөтен территориясендә 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» гы 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзгәртүләргә исәпкә алып үткәрелә.

Жирле референдумда катнашу өчен гражданның хокуклары гарантияләре, шулай ук жирле референдумны җирле җәмһияттеге җәмһияттеге Федераль закон һәм «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.

3. Жирле референдумда яшәү урыны жирлек чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе гражданны яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә жирле референдумда катнаша.
4. Жирле референдум билгеләү турындагы карар жирлек Советы инициативасы белән кабул ителә:
 - 1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданнар;
 - 2) уставлары федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән сайлау берләшмәсе, башка иҗтимагый берләшмә, сайлаулар һәм (яки) референдумнарда катнашуны күздә тоткан, алар Федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән;
 - 3) жирлек Советы һәм аның жирлеге башкарма комитеты җитәкчесе, алар тарафыннан бергә тәкъдим ителгән.

5. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка иҗтимагый берләшмәләр инициативасы буенча җирле референдумны билгеләү шарты булып, әлеге инициативага ярдәм итү өчен имзалар жыю тора, алар саны җирлек территориясендә теркәлгән референдумда катнашучыларның биш процентын тәшкил итәргә тиеш, ләкин 25 имзадан да ким булмаска тиеш.

6. Референдум үткөрү инициативасы җирлек Советы һәм авыл җирлеге башлыгы белән берлектә җирлек Советы карары һәм җирлек башлыгы карары белән рәсмиләштерелә.

7. Җирлек Советы җирле референдумны җирле референдум үткөрү инициативасын тәкъдим итү турында документлар кәргән көннән 30 көн эчендә билгели.

Җирле референдум җирлек Советы тарафыннан билгеләнгән срокта билгеләнмәгән очракта, референдум гражданнар, сайлау берләшмәләре, җирлек башлыклары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яисә прокурор мөрәҗәгатә нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд билгеләгән җирле референдум җирлекнең сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, һәм аны үткөрүне тәмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә башкарма органы яки суд тарафыннан җирле референдум үткөрүне тәмин итү йөкләнгән башка орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.

8. Җирле референдумда кабул ителгән тавыш бирү нәтиҗәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткереләргә) тиеш.

9. Җирле референдумда кабул ителгән карар җирлек территориясендә мәҗбүри үтеләргә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфай затлары яки җирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

10. Җирлекнең җирле үзидарә органнары җирле референдумда кабул ителгән карарның әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләренә чикләү нигезендә үтелешен тәмин ителер.

11. Җирле референдум үткөрү, шулай ук җирле референдумда кабул ителгән карарга гражданнар, җирле үзидарә органнары, прокурор, федераль закон белән вәкаләтле дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикаять биреләргә мөмкин.

12 Статья. Муниципаль сайлаулар

1. Җирлектә муниципаль сайлаулар гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә, яшерен тавыш биргәндә, җирлек Советы депутатларын сайлау максатында үткәрелә.

2. Җирлек Советы депутаты итеп тавыш бирү көнөндә 18 яшькә җиткән һәм сайлау хокукына ия Россия Федерациясе гражданы сайлана ала.

3. Муниципаль сайлаулар җирлек Советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карар 90 көннән дә соңга калмыйча һәм тавыш бирү көнөнә кадәр 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителәргә тиеш.

Күрсетелген карар массакулем мегълумат чараларында ресми ревеште кабул ителген коннен 5 коннен де сонга калмыйча басылып чыгарга тиеш.

Вакытыннан алда сайлауларны билгелегенде элеге статьяда күрсетелген сроклар кыскартылырга мөмкин, лекин өчтен бер өлешке ким булмаска тиеш.

Федераль законда билгеленген очраklarда муниципаль сайлаулар жирлекнен сайлау комиссиясе яисе суд тарафыннан билгеленө.

4. Муниципаль сайлауларны эзерлеу һәм үткеру сайлау комиссиялерене аларның компетенциясе кысаларында йөкленө.

5. Жирлек советына депутатлар сайлау 2002 елның 12 июнендеге «Россия Федерациясе гражданнының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантиялере турында» гы 67-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белен билгеленген тертипте үткерелө.

6. Жирлек Советы депутатлары сайлау округына сайлаучылар векиллегенө уртача нормасы нигезенде төзеле торган бер мандатлы сайлау округлары буенча сайлана.

7. Теркелген кандидат бер мандатлы сайлау округы буенча сайланган дип тавыш бирүде катнашкан сайлаучыларның күпчелек тавышын алган.

Өгер жирлек Советына депутатлар сайлауда бер мандатлы сайлау округында тавыш бирү бер кандидатура буенча үткерелсе, тавыш бирүде катнашкан сайлаучыларның 50 проценттан да ким булмаган тавышын жыйган кандидат сайланган дип санала. Теркелген кандидатлар тарафыннан тигез санда алынган тавышлар белен бер үк вакытта элек теркелген кандидат сайланган дип санала.

8. Жирлек Советы депутатларын сайлау нөтижелере ресми ревеште басылып чыгарга (халыкка житкерелерге) тиеш.

13. Жирлек Советы депутаты чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Жирлек Советы депутаты, шул исөптөн авыл жирлеге башлыгы, гамелдеге законнарда һәм элеге Уставта билгеленген тертипте сайлаучылар тарафыннан чакыртып алынырга мөмкин.

2. Депутатны чакыртып алу нигезлере булып, депутатның үзенө карата ышаныч уята торган һәм жирлек башлыгының депутат бурычларын яисе бурычларын үтемеүде, депутат, жирлек башлыгы статусына туры килми торган гамеллер һәм Россия Федерациясе Конституциясенө, Татарстан Республикасы Конституциясенө, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарының һәм башка норматив хокукый актларының суд тертибенде расланган конкрет хокукый карарлар яисе гамеллер (гамел кылмау) тора., һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару һәм аларның үз көчлерене керу тертибе.

3. Жирлек Советы депутаты чакыртып алу буенча тавыш бирү Халык инициативасы белен үткерелө.

4. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын текдим итү һәм гражданның имзаларын жыю өчен, 10 кешеден де ким булмаган инициатив төркем төзелә.

5. Инициатив төркем инициатив төркемне теркеү турындагы үтенеч белен жирлекнең сайлау комиссиясенә мөрәҗәгать итә. Инициатив төркем үтенечнамәсендә депутатның хокукка каршы конкрет карарга яисә гамәл кылмавына (гамәл кылмавына) аны чакыртып алу өчен нигез булып торган күрсәтмә булырга тиеш, аның фамилиясе, исеме, әтисенен исеме, туган көне, сериясе, номеры һәм датасы, паспортны яки гражданның паспорттын алмаштыручы документның исеме яисә кодын күрсәтеп, шулай ук инициатив төркемнең һәр әгъзасының яшәү урыны һәм аның исемненен жирлек территориясендә эш итәргә вәкаләтле затларның күрсәтелгән булырга тиеш. Инициатив төркемнең үтенечнамәсе күрсәтелгән төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Үтенечнамәгә депутатның күрсәтелгән хокукка каршы карары яисә гамәле (гамәл кылмавы) расланган суд карары беркетелгән булырга тиеш.

6. Инициатив төркемне теркеү, имзалар жыю, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын хуплау йөзеннен, жылган имзаларны тикшерү жирле референдум үткөрү өчен законда билгеленгән тертипте гамәлгә ашырыла.

7. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеленә һәм жирле референдум үткөрү өчен законда билгеленгән тертипте, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчелеклерне исәпкә алып үткәрелә.

8. Жирлек сайлау комиссиясе инициатив төркемненен үтенечнамәсен караганда, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеленгәндә, тиешле депутат аны чакыртып алу өчен нигез сыйфатында чыгарыла торган шартлар буенча аңлатмалар бирергә, кирәкле документлар тапшырырга хокуклы. Күрсәтелгән депутат сайлау комиссиясе, жирлек Советы утырышлары уздырылган көнгә кадәр өч көннен де соңга калмыйча аларны үткөрү вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр ителергә тиеш.

9. Авыл жирлегә Советы депутаты аны чакыртып алу буенча тавыш бирү уздырганда, сайлаучыларга аны чакыртып алу өчен нигез буларак куелган шартлар буенча аңлатмалар бирү максатларында инициативалы төркем белен тигез нигезлердә агитация алып бару хокукына ия.

10. Жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, чакыртып алынган дип санала, әгәр чакыртып алу өчен тиешле сайлау округында теркелгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган өлеше тавыш бирсә.

11. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвеште басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

12. Жирлекнең сайлау комиссиясе чакыртып алу буенча тавыш бирүгә рәсми нәтижә ясаганнан соң 5 көн эчендә инициативалы төркемгә, жирлек советына һәм

жирлек Советының тиешле депутатына аны чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижеләре турында язмача хәбәр итә.

14 Статья. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның өлегә чикләрен үзгәртүгә ризалыгын алу, жирлекне үзгәртеп кору максатларында үткәрелә.

2. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлекнең бөтен территориясендә яисә аның территориясә өлешендә «Россия Федерациясендә жирле үзидаренә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндегә 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очрақларда үткәрелә.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән һәм 2002 елның 12 июнендәгә «Россия Федерациясә гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» гы 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тертиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндегә 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзгәртүләргә исәпкә алып үткәрелә.

4. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда жирлек халкының яртысыннан артыгы яки жирлекнең сайлау хокукына ия булган өлешендә катнашса, узган дип санала. Жирлек чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, жирлекне үзгәртеп кору, әгәр күрсәтелгән үзгәртүләр өчен үзгәртеп кору жирлек халкының яки жирлекнең бер өлешендә тавыш бирүдә катнашкан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, алынган дип санала.

5. Чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижеләре һәм кабул ителгән карарлар рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкәренләргә) тиеш.

15 Статья. Гражданның хокукый инициативасы

1. Гражданның өлегә Уставта һәм жирлек Советының норматив хокукый актында билгеләнгән тертиптә хокукый инициативага хокукы.

2. Сайлау хокукына ия булган гражданның төркеме сайлау хокукына ия кешеләр саныннан кимендә 2 процент тәшкил итә ала.

3. Хокукый инициативаны гамәлгә ашыру максатларында гражданның хокукы:
- яшәү (эш) урыны буенча гражданның жәелешларын һәм хокукый чыгару инициативасы турында фикер алышу һәм тәкъдим итү буенча башка күмәк чаралар оештырырга һәм үткәренләргә;

- хокукый инициативаны текъдим итүгә ярдем итү өчен имзалар жыю буенча инициативалы төркемнәр булдыру;;

- жирлек халкының имзаларын жыю һәм законнарға каршы килми торган ысуллар белән Закон чыгару инициативасын яклап агитация алып бару.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданның хокукый инициативаны гамәлгә ашыруда ярдем итергә тиеш.

5. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тертибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты, елегә Уставта билгеленгән компетенциясе нигезендә, ул кертелгән көннән өч ай эчендә жирлек Советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан мөжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тертибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты караганда гражданның инициатив төркеме вәкилләренә үз позициясен белдерү мөмкинлегә тәмин ителергә тиеш.

7. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тертибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты карау процедурасы жирлек Советы Регламенты, жирлек башлыгының норматив хокукый акты белән билгеленә.

8. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тертибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карау нәтижеләре буенча кабул ителгән деллеленгән карар рәсми рәвештә аның инициатив төркеменә кергән гражданның язма рәвештә житкерелергә тиеш.

16. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашыра-гражданның жылышларын һәм конференцияләрен үткерү юлы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә органнарын булдыру юлы белән турыдан-туры халык белән эшләү.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә гражданның яшәшенең түбәндәге территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: күп фатирлы торак йорт подъезды; күп фатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; авыл жирлегә булмаган авыл торак пункты; гражданның башка яшәү территорияләре.

3. Территориаль жәмәгәтчелек гамәлгә ашырыла торган территория чикләре-шул жирлектә яшәүче халык текъдиме белән, жирлектә территориаль жәмәгәт үзидарәсе турындагы нигезләмәдә билгеленгән тертиптә жирлек Советы тарафыннан билгеленә.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган Территория башка шундый ук Территория составына керә алмый.

5. Территориаль ижтимагый үзидарә аның Уставы нигезендә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дөүләт теркәвенә алынырга тиеш.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында билгеленә:

1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) Территориаль эшченлек максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнелешлере-

жирле үзидарә органнары;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарының векалетлерен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, векалетлере вакыты;

4) карарлар кабул итү тәртибе;

5) мөлкет сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкеттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм файдалану тәртибе;

6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

7. Территориаль эшченлек мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышлары, конференцияләре-

жирле үзидарә органнары аның Уставы нигезендә чакырыла.

8. Территориаль оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы-

жирле үзидарә органы, әгәр анда унтугыз яшькә житкән Тиешле территориядә яшеүчелернең өчтен береннен де ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналтынчы яшькә житкән Тиешле территориядә яшеүчелернең кимендә өчтен икесе катнашса, хокуклы дип санала.

9. Гражданнарның жыелышлары, конференцияләре аерым векалетләре буенча-территориаль ижтимагый үзидарәгә керүче оешмалар керә:

1) территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;

2) Территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау;

4) территориаль ижтимагый үзидарә эшченлегенә төп юнелешләр билгеләү;

5) территориаль ижтимагый үзидаренә керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтелеше турындагы хисапны раслау;

6) территориаль ижтимагый үзидарә органнары эшченлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары:

1) Тиешле территориядә яшеүче халык мәнфәгатьләрен текъдим ителер;

2) гражданнарның жыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтелешен тәмин ителер;

3) эчтелек, иминлек буенча хужалык эшченлеген гамәлгә ашыра алалар-

Тиешле территориядә яшеүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнелдерелгән башка хужалык эшченлеге күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән де, жирлек бюджеты акчаларын кулланып, жирлекнең башкарма комитеты белән килешү нигезендә де.;

4) жирле үзидарә органнарына (жирлек Советына, жирлек башлыгына һәм жирлек башкарма комитетына) элеге органнар һәм жирле үзидаренә вазыйфай затлары тарафыннан межбүри каралырга тиешле муниципаль норматив хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы.

11. Территориаль ижтимагый үзидарене оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

17 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарене оештыру тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарене оештыру максатларында, жирлекнең жирле үзидарә органнары инициативасы белән, территориаль ижтимагый үзидарә Уставы проектын эшләүне гамәлгә ашыручы һәм территориядә яшәүче гражданныр жыелышларын оештыра торган инициатив төркем оештырыла, аның чикләрендә әлеге территориаль ижтимагый үзидарене гамәлгә ашыру күздә тотыла.

2. Гражданныр жыелышы жирлекнең тиешле территориясендә территориаль ижтимагый үзидарә оештыру турында Карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйлә мөһәммәтләр буенча жирлек Советында гражданныр жыелышын текдим итергә вәкаләтлә вәкилләрен (вәкилләрен) билгели.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә территориаль ижтимагый үзидарә уставы теркәлү вакытыннан бирле жирлек Советы тарафыннан гамәлгә куелган дип санала.

18. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү өчен гражданныр жыелышының вәкаләтлә вәкиллә (вәкаләтлә вәкилләре) жирлек башлыгына тапшырыла:

1) территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданныр жыелышының барлык вәкаләтлә вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;;

2) Территориаль ижтимагый үзидарә оештыру турында Карар кабул ителгән гражданныр жыелышының беркетмәсе, анда, фамилиясен, исемен, әтисенен исемен, туган көнен, сериясен, паспорт бирү номерын һәм датасын, гражданныр паспортын алыштыручы документны, һәр вәкаләтлә вәкилләнең яшәү урыны адресын күрсәтеп, гражданныр жыелышының беркетмәсе.;

3) территориаль ижтимагый үзидарә Уставының ике нөсхәсе.

2. Башка документларны тапшыру турындагы таләп, әлеге статьяның 1 өлешендә билгеләнгән документлардан тыш, рәхсәт ителми.

Вәкаләтлә вәкиллә документлар алу өчен, исемлек һәм аны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.

3. Жирлек башлыгы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кергән көннен ике атна эчендә аның уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында жирлек Советы Карары проектын алдан карауны һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданнар жыелышының векалетле векиллере территориаль ижтимагый үзидаре уставын алдан караганда һәм жирлек Советы утырышында киңеш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.
5. Жирлек советы территориаль уставны теркеү турында Карар кабул ите- жирлек башлыгы өлеге статьяның 1 өлешенде күрсетелген документларны алган көннен алып 30 көн эченде аны теркеүден баш тарту турында. Уставны теркеүден баш тарту мотивлаштырылган булырга тиеш.
6. Территориаль ижтимагый-уставын теркеүден баш тарту өчен нигез- жирле үзидаре органнары территориаль ижтимагый үзидаре уставы нормаларына Россия Федерациясе Конституциясене, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясене һәм Татарстан Республикасы законнарына, жирлек Уставына, башка муниципаль норматив хокукый актларга каршы киле.
8. Жирлек Советы тарафыннан кабул ителген территориаль ижтимагый үзидаре уставын теркеү мәсьелесе буенча делилленген карар өч көн девамында рәсми рәвеште гражданнар жыелышының векалетле векилене (векалетле векиллерене) язма рәвеште житкерелерге тиеш.
9. Жирлек Советы территориаль ижтимагый үзидаре уставын теркеү турында Карар кабул иткән очракта, уставның бер нөсхесе, аны теркеү турындагы тамга белән, гражданнар жыелышының векалетле векилене тапшырыла, икенче нөсхесе жирлек Советында саклана.
10. Территориаль ижтимагый үзидаре уставына кертелә торган үзгәрешләр өлеге статьяда билгеленген тертипте жирлек Советы тарафыннан теркелерге тиеш. Күрсетелген үзгәрешләр аларны теркеген көннен үз көчене керә.

19 Статья. Халык тыңлаулары

1. Авыл жирлеге советы, авыл жирлеге башлыгы катнашында жирле өһемияттәге мәсьелеләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектларын тикшерү өчен халык алдында тыңлаулар үткәерге мөмкин.
2. Халык тыңлаулары халык, жирлек советы яки жирлек башлыгы инициативасы белән үткәерелә.
Халык яки авыл жирлеге Советы инициативасы белән үткәерелә торган ачык тыңлаулар жирлек Советы, ө жирлек башлыгы инициативасы белән жирлек башлыгы тарафыннан билгеленә.
3. Ачык тыңлауларга чыгарылырга тиеш:
 - 1) жирлек уставы проекты, шулай ук өлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, Уставка үзгәрешләр бары тик уставта беркетелген жирле өһемияттәге мәсьелелерне һәм аларны хел итү буенча векалетлерне Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар белән туры китерү максатларында гына кертелә торган очраклардан тыш;
 - 2) жирлек бюджеты проекты һәм аның үтелеше турында хисап;
 - 3) муниципаль берәмлекне үстерү планнары һәм программалары проектлары, жирден файдалану һәм төзелеш кагыйделәре проектлары, территориялерне

планлаштыру проектлары һәм территориялерне межалау проектлары, территориялерне төзеклендерү кагыйделәре проектлары, шулай ук жир кишәрлекләрен һәм капитал төзелеш объектларын шартлы рәвештә рәхсәт ителгән файдалануга рәхсәт бирү мәсьәләләре, рәхсәт ителгән төзелеш, капитал төзелеш объектларын үзгәртеп коруның чик параметрларыннан тайпылу мәсьәләләре;,, Жир биләмәләреннән һәм капитал төзелеш объектларыннан файдалануның рәхсәт ителгән бер төрөн мондый файдалануның башка төрөнә үзгәртү мәсьәләләре, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйделәре булмаганда;

4) жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре.

4. Гавами тыңлаулар үткөрү турындагы карар, әгәр гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, тиешле орган яисә жирлекнең вазыйфай заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проектына караган көнгә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Ачык тыңлаулар уздыру турындагы карар, аларны үткөрү вакыты һәм урыны күрсәтелгән, һәм гавами тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты, әгәр гамәлдәге законнарда бүтөн срок каралмаган булса, гавами тыңлаулар уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Халык алдында тыңлаулар үткөрү турындагы карар басылып чыккан көннән алып һәм аларны үткөрү көненә кадәр жирлек башлыгына халык алдында тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язмача текъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый акт проектына карата ачык тыңлауларга чыгарыла торган төзәтмәләр һәм башка текъдимнәр жиберергә хокуклы. Жирлек башлыгы кәргән текъдимнәрне һәм искәрмәләрне гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән текъдимнәр һәм искәрмәләр ачык тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

7. Ачык тыңлаулар муниципаль норматив хокукый акт проекты каралганчыга кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча үткерелә. Гавами тыңлаулар белгечләр, экспертлар, кызыксынган затлар чакыруы белән үткерелә, әгәр башка срок гамәлдәге законнарда каралмаган булса, жирлектә яшәүче һәр кеше гавами тыңлауларда катнашырга хокуклы.

8. Ачык тыңлаулар үткөрү нәтижеләре буенча жирле үзидарә органнары һәм жирлекнең вазыйфай затлары тарафыннан мөҗбүри каралырга тиешле текъдимнәр кабул ителә, алар компетенциясенә муниципаль норматив хокукый акт проектына гавами тыңлауларга чыгару кертелә.

9. Ачык тыңлаулар нәтижеләре, кабул ителгән карарның дөлилләнгән нигезләмәсен дә кертәп, гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча, гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

10. Халык тыңлауларын оештыру һәм үткөрү тәртібе жирлек Советы тарафыннан расланган Халык алдында тыңлаулар турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

20 Статья. Гражданнар жыелышы

1. Жирле еһемияттеге месьелелер буенча фикер алышу, халыкка жирле үзидаре органнары һәм жирле үзидаренең вазыйфаи затлары эшченлеге турында мегълүмат бирү, Территориаль ижтимагый үзидарене гамелге ашыру өчен жирлек территориясенде гражданнар жыелышлары үткерелерге мөмкин. Гражданнар жыелышлары микрорайоннар, торақ массивлар, кварталлар, урамнар, торақ йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белен, шулай ук территориаль ижтимагый үзидаре уставында каралган очрақларда үткерелге.

3. Авыл жирлеге Советы яисе авыл жирлеге башлыгы инициативасы белен үткерелге торған гражданнар жыелышы жирлек Советы яисе жирлек башлыгы тарафыннан билгелене.

4. Халык инициативасы белен үткерелге торған гражданнар жыелышы Совет тарафыннан билгелене-

жирле үзидаре органнары, Тиешле территорияде яшеүче һәм елге территориялерде урнашқан предприятие, учреждение, оешма житекчелере жыелышында катнашырга хокуклы гражданнар саныннан кименде 10 процент тешкил иткен гражданнар төркеме язма текъдиме белен мөрежегать ите.

Гражданнар жыелышын үткерү турындагы текъдимде аны карап тикшерүге чыгарыла торған месьелелер исемлеге, жыелышны үткерү вакыты һәм урыны булырга тиеш. Текъдим векалетле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, е жыелышны үткерү инициативасы белен бер төркем гражданнар - бу гражданнар мөрежегать итсе, аларның һеркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшеү урынын күрсетеп.

Жирлек советы гражданнарның жыелышын якын арада уздыру турындагы текъдимне карый.

Жирлек советы гражданнарның жыелышын үткерүден аның максатка яраксызлыгы аркасында баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарене гамелге ашыру максатларында гражданнар жыелышын билгелге һәм үткерү тертибе территориаль ижтимагый үзидаре уставы белен билгелене.

6. Гражданнар жыелышын үткерү вакыты һәм урыны турында һәм фикер алышуга кертелге торған месьелелер турында тиешле территорияде яшеүчелер жыелыш уздырылган көнге кадәр 7 көннен де соңга калмыйча, массакулем мегълүмат чараларын, почта хеберлерен, һер фатирны (шехси) тикшерүлерне, белдерүлерне һәм башка мөмкин булған чараларны кулланып хебер ителер.

Гражданнар жыелышына езерлек һәм аны үткерүне жирлек башкарма комитеты теэмин ите.

7. Жыелышлар эшенде елге территорияде яшеүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнаша ала. Жыелышта катнашырга хокуклы гражданнарның

гомуми саны Россия Федерациясе гражданнының яшеу урыны һәм яшеу урыны буенча теркәү исәбенә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Гражданныр жыелышы жыелышта катнашырга хокуклы гражданныр саныннан кимендә өчтән бер өлешә катнашса, хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта катнашкан гражданнырның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданныр жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарәнен вазыйфаи затларына мөрежәгәтләр кабул итергә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнен вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданныр жыелышын бирергә вәкаләтлә затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча гражданныр жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданныр жыелышы тарафыннан кабул ителгән мөрежәгәтләр жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнен вазыйфаи затлары тарафыннан мөжбүри каралырга тиеш.

11. Гражданныр жыелышын билгеләү һәм үткөрү тәртибе, шулай ук гражданныр жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлегә Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

12. Гражданныр жыелышының нәтижәләре аны үткәргәннен соң бер ай эчендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкәреләргә) тиеш.

21 Статья. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле еһемияттәгә мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм жирлектәгә барлык халык вәкилләренән фикерен ачыклау зарурилыгы очрагында үткәрелә. Жирлекнең тиешлә территориаль өлешләрендә яшеүчеләр арасыннан гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданныр жыелышын чакыру авырайган, шул исәптән тиешлә территориядә яшеүчә һәм гражданныр жыелышында катнашырга хокукы булган кешеләр саны 100 кешедән артып киткән очракларда үткәрелә.

2. Гражданнырны (делегатлар жыелышларын) билгеләү һәм үткөрү, делегатлар сайлау тәртибе әлегә Устав, жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

3. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданныр жыелышының вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә. Авыл жирлегә Советы яки авыл жирлегә башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) жирлек Советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән үткәрелә торган гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) хокуклы дип санала, егер анда уналтынчы яшькә житкән Тиешле территориядә яшеучелернең өчтен бер өлешеннен де ким булмаган өлеше катнашса. Конференция карарлары (делегатлар жылышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

6. Гражданнар (делегатлар жылышлары) конференциясе нәтижеләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

22 Статья. Халык жыены

1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган очракларда гражданнар жыены торак пунктта, елге торак пункт территориясен башка жирлек (муниципаль район) территориясенә кертүгә китерә торган күрсәтелгән торак пункт кертгән жирлек (муниципаль район) чикләрен үзгәртү мәсьәләсә буенча үткерелергә мөмкин.

2. Елге статьяда каралган гражданнар жыены анда торак пункт яки жирлек халкының сайлау хокукына ия яртысыннан артыгы катнашуда хокуклы. Гражданнар жыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, мондый жыенның карары кабул ителгән дип санала.

23 Статья. Гражданнарны кабул итү

1. Гражданнарны сораштыру жирлекнең бөтен территориясендә яки территориясендә халыкның фикерен ачыклау һәм жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дөүләт хакимияте органнары тарафыннан карарлар кабул иткәндә исәпкә алу өчен үткерелә.

Сораштыру нәтижеләре текъдим итү характерына ия.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия жирлек халкы катнаша ала.

3. Гражданнарны сораштыру инициатива буенча үткерелә:

1) жирлек Советы яисә жирлек башлыгы-жирле еһемияттегә мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте органнары - жирлек жирләренен максатчан билгеленешен республика һәм республика еһемиятендәгә объектлар өчен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен.

4. Гражданнар арасында сораштыру үткерү һәм билгеләү тертибе жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеленә.

5. Гражданнарны сораштыру билгеләү турында карар жирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Карарында авыл жирлегә Советы билгеләү турында гражданнар сораштыру билгеленә:

1) сораштыру үткерү датасы һәм сроклары;

- 2) Сораштыру уздырганда текъдим ителѣ торган (текъдим ителѣ торган) месъелене (месъелелерне) формулировкалау;
- 3) сораштыру үткерү методикасы;
- 4) сораштыру кѣгазе формасы;
- 5) сораштыруда катнашучы жирлек халкының минималь саны.
6. Авыл жирлегенде яшеучелер халыктан сораштыру үткерү турында 10 көн алдан хѣбер ите.
7. Гражданнарны сораштыру ѳзерлеүге һәм үткерүге бейле чараларны финанслау гамелге ашырыла:
 - 1) жирлек бюджеты акчалары исѣбеннен-жирлекнен жирле үзидаре органнары инициативасы буенча сораштыру үткерү турында;
 - 2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исѣбеннен - Татарстан Республикасы деүлет хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.
8. Сораштыру нѣтижелере аны үткергеннен соң бер ай эченде басылып чыгарга (халыкка житкерелерге) тиеш. Сораштыру нѣтижелере белен жирлектеге һер кеше таныша ала. Сораштыру нѣтижелере жирлекнен жирле үзидаре органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул иткенде исѣпке алынырга тиеш.

24 Статъя. Жирле ѳһемияттеге иң мѳһим месъелелер буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм жирле ѳһемияттеге башка мѳһим месъелелерне халык фикер алышуына чыгару турындагы карар жирлек Советы тарафыннан үз инициативасы яисѣ тиешле территорияде яшеуче гражданнар талѣбе буенча жирлек советы билгелеген тертипте кабул ителѣ.
2. Муниципаль хокукый акт проекты тексты һәм халык фикер алышуына чыгарыла торган месъелелер буенча башка материаллар, аларны халык фикер алышуына чыгару турында Карар кабул ителгеннен соң биш көннен де соңга калмыйча, массакулем мегълумат чараларында басылып чыга, жирлек халкына танышу ѳчен мѳмкин булган урыннарда жиберелѣ, башка ысуллар белен халыкка игълан ителѣ.
3. Халык фикер алышуына месъеле чыгару белен бер үк вакытта авыл жирлеге Советы фикер алышу барышында керген текъдимнерне һәм искермелерне карау эшен оештыру вакытын һәм тертибен билгели, ѳлеге максат ѳчен махсус комиссия тезилер.
4. Авыл жирлеге Советы жирле ѳһемиятке ия булган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм башка мѳһим месъелелер буенча фикер алышуну теэмин ите, моның ѳчен кирекле шартлар тудыра.
5. Халык фикер алышуына чыгарылган месъелелер буенча текъдимнер һәм искермелер жирлек советына юллана.
6. Муниципаль хокукый акт проектлары һәм жирле ѳһемияттеге башка мѳһим месъелелер буенча текъдимнер һәм искермелер жирлек Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы нәтижеләре турында халыкка хәбәр ителә.

25 Статья. Жирле үзидарә органнарына гражданнар мөрәжәгатә

1. Гражданнар шәхси һәм күмәк мөрәжәгатәләргә хокуклы.

2. Гражданнарның мөрәжәгатәләре билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш-

«Россия Федерациясендә гражданнар мөрәжәгатәләрен карау тәртибе турында» 2006 елның 2 маендагы 59-ФЗ номерлы федераль закон, «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгатәләре турында» 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә башкарыла.

3. Вазыйфай затларның мөрәжәгатәләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен-

жирле үзидарәнең яңа затлары Россия Федерациясә законнары нигезендә жаваплы.

26 Статья. Авыл жирлегә халкы тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашу өчен башка формалар

1. Өлегә Уставта каралган федераль законнар нигезендә жирле үзидарә халкының турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашуы белгән беррәттән гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясә Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формаларда катнашырга хокуклы.

2. Жирлек халкының турыдан-туры жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашырылуы-

халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы һәм катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезленә.

Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары халыкка жирле үзидарәдә яшеүчеләрнең турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итергә тиеш.

III бүлек башлыгы. Жирлек Советы.

27 Статья. Авыл жирлегә Советы - Жирле үзидарәнең вәкиллекле органы

1. Авыл жирлегә Советы даими эшләүче сайлау коллегиясә булып тора- Жирле үзидарәнең яңа вәкиллекле органы булып тора.

2. Авыл жирлегә Советының рәсми атамасы – «Ямаширмә Советы"-Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы авыл жирлегә башлыгы 3. Жирлек Советының вәкаләтләре вакыты-5 ел.

4. Авыл жирлегә советы хисап тотты һәм жирлек халкына контрольлек итте.

5. Жирлек советының исемә язылган мөһер, бланклар бар.

6. Жирлек Советы эшченлеген теэмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезенде аерым юл белен карала.

28 Статья. Жирлек Советы Составы

1. Жирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланучы 10 депутаттан тора.
2. Жирлек советы аның составына билгеленген саныннан кименде өчтен икесен сайлаганда хокуклы була.

29 Статья. Жирлек Советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутаты вёкалетлере сайлаудан башлана һәм яңа чакырылыш авыл жирлеге Советы эшли башлаганнан бирле туктатыла.
2. Жирлек Советы депутаты, елеге Уставта билгеленген очрактардан тыш, депутат эшченлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт вазыйфаларын башкару белән бергә алып бара.
3. Жирлек Советы депутаты статусы белән бейле чиклеүләр билгеленде-федераль законнар белән жайга салына.
4. Жирлек Советы депутатына тоткарлыксыз яшәү өчен шартлар тудырыла-Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, елеге Устав, жирлек Советы карарлары нигезенде үз вёкалетлерен гамәлгә ашыру.
5. Жирлек Советы депутаты жирлек Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйделерен үтергә, шул исәптән депутатның түбәндегә йөкләмелерен де тотарга тиеш:
 - 1) шөхсән яисә аның якин туганнарына кагылышлы мөсьәлеләрне хәл иткәнде жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданнар эшченлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмаса;
 - 2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик уятырга мөмкин булган тертиптән тыелырга, шулай ук аның абруена яисә жирлек советы абруена зыян китерергә сәләтле низаглы ситуацияләрден котылырга.;
 - 3) мөнфегатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда - шөхси кызыксыну депутат вазыйфаларының объектив башкарылуына теэсир итә яки йогынты ясый ала торган ситуацияде - бу хакта жирлек советына хәбәр итергә һәм елегә мөнфегатьләр конфликтын булдырмауга яисә жайга салуга юнәлтелгән аның карарын үтергә.;
 - 4) жирлек Советында билгеленгән Халык алдында чыгыш ясау кагыйделерен үтергә;
 - 5) депутат эшченлеге белән бейле булмаган максатларда, Федераль закон нигезенде конфиденциаль характердагы белешмелергә кертелгән, депутат

вазыйфаларын үтөү белгән бейле рөвеште аңа билгеле булган мөгълүматларны таратмаска һәм кулланмаска.;

б) физик һәм юридик затлардан (бүлекләр, акчКазаклара бүлек, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күнәл ачу, ял итү, транспорт чыгымнары һәм башка бүлекләүләр) депутат вазыйфаларын үтөүгә бейле рөвеште акчКазаклара бүлек алмаска.

6. Жирлек Советы депутаты 2008 елның 25 декабрендәге "Коррупциягә каршы тору турында" 273-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләрне һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

30 Статья. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук предприятие, оешма коллективлары, дәүләт һәм башка органнар белән үзара элемтәдә тора.

2. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында җаваплы һәм аларга хисап тотта.

3. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында елга бер тапкырдан да ким булмаган эшләре турында хисап тотта, жирлек советы эше турында даими хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкыр сайлаучыларны кабул итә.

4. Жирлек Советы депутаты каралган законнарны кабул итәргә тиеш гражданлык тарафыннан жирлек халкының законлы хокукларын, иреклерен һәм мөнфегатләрне тәэмин итү, шул исәптән алардан кәргән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятләрне карау, аларда булган мәсьәләләрне дәрәс һәм үз вакытында хәл итүгә ярдәм итү.

31 Статья. Яңа сайланган жирлек советының эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш авыл жирлегә Советы беренче утырышка жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча җыела. Сайлаулардан соң беренче утырыш авыл жирлегә башлыгы тарафыннан чакырыла, ә ул булмаганда - жирлек сайлау комиссиясе тарафыннан.

2. Сайлаулардан соң авыл жирлегә Советының беренче утырышын яңа башлык сайланганчы жирлек Советы депутаты ача һәм алып бара.

32 Статья. Жирлек Советы Компетенциясе

1. Жирлек советы компетенциясендә:

1) жирлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр кертү;

2) жирлек территориясендә законнар нигезендә мөжбүри кагыйдәләр билгеләү;;

3) жирлек бюджетын раслау һәм аның үтәләше турында хисап;

4) жирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, аларны түләү буенча ташламалар бирү, салымнар һәм җыемнар турында Россия

Федерациясе законнары нигезенде;

- 5) жирлекнең үсеш планнарын һәм программаларын кабул итү, аларның үтелеше турында хисапларны раслау;
- 6) энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижелелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау;
- 7) жирлекнең коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын раслау, аларга таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;
- 8) жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору турында инициативаны тәкъдим итү.;
- 9) жирлек Советы депутатларын сайлауларны билгеләү һәм жирлек советына депутатлар сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау.;
- 10) жирле референдум билгеләү;
- 11) жирлек башлыгын сайлау;
- 12) жирлек башлыгы урынбасарын сайлау;
- 13) жирлек Советы депутатлары арасынан муниципаль район Советына вәкил сайлау.;
- 14) жирлекнең башкарма комитеты структурасын раслау, билгеләнгән-аның хезмәткәрләренең иң чик саны;
- 15) жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
- 16) жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, жирлек Советы депутаты чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләү;
- 17) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 18) милек белән идарә итү һәм эш итү тәртибен билгеләү-жирлекнең муниципаль милкәндә, шул исәптән аны федераль законнар нигезендә хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; муниципаль милек төрләре исемлеген билгеләү, аны читләштерү жирлек Советы белән килештереп яисә раслаганнан соң башкарыла;
- 19) муниципаль предприятиеләр төзү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында карарлар кабул итү тәртибен, шулай ук федераль законнарда каралган очраклардан тыш, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәт күрсәтүләренә тарифларны билгеләү тәртибен билгеләү.;
- 20) жирлекнең муниципальара оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү-хезмәтгөшлек;
- 21) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягынан тәэмин итү тәртибен билгеләү;
- 22) жирлекнең Ревизия комиссиясен формалаштыру;
- 23) жирлек башлыгын отставкага жиберү турында Карар кабул итү;
- 24) жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаларның үтелешен тикшереп торучи жирле әһемияттәге мәсьәләләргә хәл итү буенча вәкаләтләрнең яңа затлары;
- 25) жирлек территориясен төзекләндерү һәм карап тоту кагылделәрен раслау;
- 26) жирлекнең территориаль планлаштыру документларын, жирлекнең шәһәр төзелеше проектларының жирле нормативларын, жирлек территориясеннән

файдалану һәм төзелеш кагыйделерен, Россия Федерациясенен шәһәр төзелеш кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеш документларын раслау.;

27) жирлек территориясендә урамнарға һәм торак пунктларның башка өлешлеренә исем бирү һәм исемен үзгертү турындагы мәсьәләләрне хәл итү;

28) гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның жирле резервларын булдыру һәм алардан файдалану тәртибен билгеләү;

29) муниципаль махсулаштырылган торак фондыннан торак урыннары бирү тәртибен билгеләү;

30) территориаль ижтимагый үзидарә органнарына жирлек бюджетыннан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

31) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерцияле булмаган оешмалар төзү турында карарлар кабул итү;

32) үз массакуләм мәгълүмат чараларын гамәлгә кую;

33) жирлек Уставын һәм жирлек Советы карарларын аңлату;

34) жирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;

35) жирлек Советы Аппараты турында нигезләмәне раслау;

36) үз комиссиясе чикләрендә хәрби идарә органнары белән үзара бәйләнештә тору-

авыл жирлегә территориясендә оборона өлкәсендә законнарның үтелешен тәэмин итү;

37) мобилизация эшчәнлеген оештыру, тәэмин итү һәм аңа житекчелек итү.

Эшчәнлегә күрсәтелгән органнар эшчәнлегә белән бәйлә булган, алар алып бару өлкәсендә булган Советны, авыл жирлегә башкарма комитетын һәм оешмаларны мобилизацияләү;

38) һөнәри белем бирүне һәм өстәмә һөнәрне оештыру-

жирле үзидаренен сайланулы вазыйфалары, жирле үзидаренен сайланулы органнары җавапчылары, жирлек Советы депутатлары, муниципаль хезмәткәрләр һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре;

39) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләрнен җавапчылары органнары карамагына кертелгән башка җавапчылар, шулай ук җавапчы устав белән жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка җавапчылар.

2. Жирлек советы авыл жирлегә башлыгының еллык эшчәнлегә, жирлек башкарма комитеты һәм жирлек башлыгына караган башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегә, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык отчетларын тыңлый.

33 Статъя. Жирлек советының эш тәртибе

1. Жирлек советының эш тәртибе җавапчы Устав һәм жирлек Советының регламенты белән билгеләнә.

2. Жирлек советы эшчәнлегенен төп формасы-аның утырышлары, аларда жирлек Советы компетенциясенә караган мәсьәләләр хәл ителә.

3. Жирлек советы утырышы сайланган депутатлар санынан кименде 50 проценты катнашса, хокуклы була.
4. Жирлек советының чираттагы утырышлары кирек булган саен, җемма кименде өч айга бер тапкыр үткерелә. Чираттан тыш утырышлар жирлек башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән жирлек Советы депутатларының билгеленгән санынан кименде өчтән бер өлеше чакырыла.
5. Совет утырышлары жирлек башлыгы тарафыннан чакырыла. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, җе чираттан тыш утырыш - аны үткерүгә кадәр бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.
6. Жирлек Советы утырышлары ачык һәм ачык үткерелә. Советның ачык утырышларында жирлекнең һәр кешесе катнаша ала. Регламентта каралган очракларда, жирлек Советы ябык утырыш үткерү турында Карар кабул итергә хокуклы, анда бары тик жирлек Советы чакырган затлар, шулай ук утырышта законнар нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.
7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны үткерү датасы, урыны һәм вакыты турында белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр күчерелә һәм тавыш бирү нәтижеләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркелә. Авыл жирлегә советы утырышы беркетмәсенә кул куйганнан соң, жирлек башлыгы аның белән жирлектәге һәр кеше таныша ала.
8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Жирлек Советы депутаты үзенә тавыш бирү хокукын шөхсән үзе гамәлгә ашыра. Жирлек советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрөн куллану очраклары җелеге Устав, жирлек Советы Регламенты белән билгеленә.

34 Статъя. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген авыл жирлегә башлыгы оештыра.
2. Жирлек Советы Регламенты нигезендә, жирлек советы компетенциясенә кергән мәсьәләләрне алдан карау һәм җезерлеу өчен, депутатлар арасынан, жирлек башлыгы һәм аның урынбасарынан тыш, даими яки вакытлы комиссияләр (яки) җелеге мәсьәләләрне җезерлеу өчен жаваплы депутатлар жирлек советы эшчәнлегенә төп юнәлешләре буенча билгеленә ала. Депутат ике даими комиссиядә дә эшләргә хокуклы.
3. Муниципаль программалар, жирлек Советы карарлары проектларын җезерлеу, жирлек Советы каршында иң мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышу өчен, аның карары буенча депутатлар, жирлек башкарма комитеты, ижтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятияләр, белгечләр, экспертлар һәм жирлек халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңешмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

35 Статья. Жирлек Советы тарафыннан контроль функциялер башкару

1. Жирлек советы жирлек территориясенде элеге Уставның, жирлек Советы тарафыннан кабул ителге торган норматив-хокукый актларның үтелешен, жирлек бюджетының үтелешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын куллануны, жирлекнең үсеш программаларын куллануны, жирлекнең башкарма комитеты эшченлеген контрольде тога.
2. Жирлекнең жирле үзидаре органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнарны, элеге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, жирлек Советы карары белен, депутатлар арасыннан элеге фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссиялер төзелерге мөмкин.
3. Законнар нигезенде, жирлек Советы инициативасы белен жирлек башлыгы, жирлек бюджеты акчаларын максатчан файдалану, муниципаль милекне файдалануның нәтижелелеге буенча тикшерүлер (ревизиялер) үткерелерге мөмкин. Күрсәтелген контроль һәм экспертиза-аналитика чараларын үткерү тертибе жирлекнең ревизия комиссиясе турында Нигезлеме белен билгеленә.
4. Өгәр законда башкача билгеленмәген булса, жирлек башкарма комитеты, предприятиелер, учреждениелер, оешмалар, жирле ижтимагый үзидаре органнары, закон белен башкача билгеленмәген булса, жирлек советы, аның контроль комиссиялере, жирлек Советы депутаты мөрежегате буенча соратып алына торган мөгълүматны жирлек Советы карамагына караган мәсьәелелер буенча бирерге, Һ законнарны, муниципаль хокукый актларны бозган өчен кичекмәстен чаралар күрерге тиеш.
5. Жирлек советы жирлек башлыгының еллык отчетларын, аның эшченлеге, жирлекнең башкарма комитеты һәм башка жирле үзидаре органнары эшченлеге, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәелелерне хәл итү турында отчетларын тыңлай.
6. Авыл жирлеге Советы, контроль функциялер башкарып, жирлек Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-боеру эшченлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

36 Статья. Жирлек векилен муниципаль район Советына сайлау

1. Жирлек векиле яшерен тавыш бирү юлы белен Биектау муниципаль районы Советына депутатлар арасыннан сайлана.
2. Сайланган дип жирлек Советы депутатларының билгеленген саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирген кандидат санала.

37 Статья. Жирлек Советы векалетлерен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы векалетлере вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:
 - 1) жирлек Советы тарафыннан үз-үзен таркату турында Карар кабул итү;

- 2) «Россия Федерациясенде жирле үзидаре оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендеге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тертипте һәм нигезлер буенча жирлек советын жиберү;;
 - 3) жирлек Советы депутатларының элеге составының законсызлыгы турында, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләре туктатылуга бәйле рәвеште, Татарстан Республикасы Югары суды карарының үз көченә керүе;
 - 4) жирлекне закон нигезендә үзгәртеп кору, шулай ук жирлек бетерелгән очракта да;
 - 5) жирлек чикләрен үзгәртү нәтижәсендә килеп чыккан сайлаучыларның санын 25% тан арттыру;;
 - б) гражданнарны турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукий актны бастырып чыгару срогын бозу.
2. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.
 3. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар федераль законда билгеленгән срокларда үткөрелә.

38 Статья. Жирлек советының үз-үзен таркату турында Карар кабул итү тертибе

1. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы карары жирлек башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы белән жирлек Советы депутатларының билгеленгән саныннан кимендә яртысыннан да ким булмаган санда кабул ителергә мөмкин.
2. Үз-үзен таркату турында Карар кабул итү инициативасы күрсәтелергә тиеш түгел:
 - 1) жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дөвамында;
 - 2) жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтелеше турында хисап раслау чорында;
 - 3) жирлек башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирү уздыру чорында йә аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.
3. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен таркату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар кушылырга мөмкин.
4. Депутатлар арасынан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау өчен жирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Авыл жирлегә Советы яки авыл жирлегә башлыгы карары белән жирлек советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә халык алдында тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.
5. Авыл жирлегә Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карау дөвамлилыгы жирлек Советы депутатлары һәм жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартлары һәм нигезләмәләре буенча һәрьяклы

Һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантиялергә тиеш. Үз-үзеңне таркату турында карар үз-үзеңне таркату турындагы инициативаны тәкъдим иткән көннән ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы карар, яшерен тавыш бирү юлы белән, жирлек Советы депутатларының билгеленгән саныннан өчтән ике тавыш белән кабул ителә.

7. Жирлек Советы үз-үзен таркату турында тәкъдим кире каккан очракта, үз-үзен таркату турында кабат инициатива үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да соңга калмыйча күрсәтелергә мөмкин.

39 Статья. Жирлек Советы депутаты вәкаләтлерен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз телгә белән отставкалар;
- 3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яисә чикленгән эшчән дип тану;
- 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;
- 5) судның гаеплеү карарының үз көченә керүе;
- 6) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;
- 7) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил гражданлыгын туктату - аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, аларга чит ил гражданлыгын алырга йә аларга Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы яисә башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясе гражданы чит ил дәүләте гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы;
- 8) сайлаучылар фикере;
- 9) жирлек Советы вәкаләтлерен вакытыннан алда туктату;
- 10) хәрби хезмәткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив граждан хезмәтенә жиберү;
- 11) федераль законнарда билгеленгән башка очракларда.

2. Депутатның үз вәкаләтлерен даими нигездә гамәлгә ашыручы вәкаләтләре «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеленгән чиклеүләренә үтмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла.

3. Өлегә статьяның 1 өлешендәгә 1-8, 10 пунктларында күрсәтелгән очракларда жирлек Советы депутаты вәкаләтлерен туктату турындагы карар жирлек Советы тарафыннан вәкаләтләр вакытыннан алда туктатылу өчен нигез барлыкка килгән көннән 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә, ә егер бу нигез жирлек Советы утырышлары арасында – мондый нигез барлыкка килгән көннән өч айдан да соңга калмыйча барлыкка килә.

4. Жирлек Советы депутаты векалетлере, еlege статьяның 1 өлешендеге 9 пунктында каралган очракта, жирлек Советы векалетлере вакытыннан алда туктатыла.
5. Жирлек Советы депутаты векалетлере вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатның өстеме сайлаулар федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезенде билгелене.

IV бүлек башлыгы Авыл Жирлеге Башлыгы.

40 Статья. Жирлек башлыгы-жирлекнең югары вазыйфаи заты

1. Жирлек башлыгы жирлекнең ин югары вазыйфаи заты булып тора.
2. Жирлек башлыгы жирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.
3. Авыл жирлеге башлыгы вазыйфасының рәсми атамасы - «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Казаклар авыл жирлеге башлыгы»
4. Авыл жирлеге башлыгы вазыйфасы буенча Биектау муниципаль районы Советы депутаты булып тора.
5. Жирлек башлыгы бер үк вакытта жирлек советын һәм жирлек башкарма комитетын житекли.

41 Статья. Жирлек башлыгын сайлау тәртибе

1. Жирлек башлыгы яна сайланган жирлек советының беренче утырышында, егер жирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмесе, жирлек Советы векалетлере вакытына яшерен тавыш бирү юлы белен, жирлек Советы депутатлары арасыннан сайлана.
Жирлек башлыгын сайлау жирлек Советы депутатлары текъдим иткен кандидатлар арасыннан, шул исептен жирлек халкының, ижтимагый берлешмелернең текъдимнере нигезенде башкарыла.
2. Жирлек Советы депутаты, егер аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеленген саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсе, жирлек башлыгы итеп сайланган дип санала.

42 Статья. Жирлек Башлыгы Статусы

1. Жирлек башлыгы даими нигезде эшли.
2. Жирлек башлыгы даими нигезде Биектау муниципаль районы Советында сайланган очракта, ул жирлек башлыгы векалетлерен бушатылмаган нигезде башкара.
3. Авыл жирлеге башлыгы үз эшченлегенде федераль закон һәм еlege Устав нигезенде жирлек халкына һәм жирлек Советына хисап тотты һәм хисап тотты.

4. Жирлек башлыгы елга бер тапкырдан да ким булмаган жирлек халкы һәм жирлек Советы алдында үз эшчәнлекләре, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында хисап тотат.

5. Жирлек башлыгы 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы «Коррупциягә каршы тору турында» гы Федераль закон, 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» гы Федераль закон һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләргә һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

43 Статъя. Жирлек Башлыгы Вәкаләтләре

1. Жирлек Башлыгы:

- 1) башка муниципаль берәмлекләргә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә жирлек исеменнән эш итә, ышанычнамәсез жирлек исеменнән эш итә;
- 2) жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек советы утырышларын чакыра һәм аларга рәислек итә;
- 3) әлегә Уставта билгеләнгән төрлүтә жирлек Советы кабул иткән хокукый актларга кул куя һәм халыкка житкәрә;;
- 4) үз вәкаләтләре кысаларында жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;
- 5) жирлек башкарма комитеты житәкчәсә белән контракт төзи;
- 6) жирлек Советы эшендә хәбәрдарлыкны тәмин итү һәм жәмегәтәчәлек фикерен исәпкә алу буенча чаралар күрә;
- 7) гражданнырны кабул итүне, аларның мәрәжәгәтәләрен, гаризаларын һәм шикаятәләрен карауны оештыра;
- 8) жирлек Советы утырышлары беркетмәләренә кул куя;
- 9) жирлек Советы аппараты эшенә житәкчәлек итә;;
- 10) жирлек Советының контроль вәкаләтләрен гәмәлгә ашыруны координацияли;;
- 11) жирлек Советы эшчәнлеген карап тоту һәм тәмин итү өчен жирлек бюджетында каралган чыгымнар буенча акча бүлүчә булып тора;
- 12) законнар һәм әлегә Устав нигезендә гражданнырның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гәмәлгә ашыру буенча жирлек советының хокукый актын кабул итүне оештыра;
- 13) жирлек территориясендә эш итүчә жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территорияль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлеген тәмин итә;
- 14) жирлек исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдени өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләргә жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек һәм гәмәлләргә координацияләү турында килешүләр һәм килешүләр төзи;;

15) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белен жирлек башлыклары карамагына кертелген башка векалетлерне, шулай ук еlege Устав, жирлек Советы карарлары белен жирлек башлыгы компетенциясенә кертелген башка векалетлерне гамелге ашыра.

44 Статья. Жирлек башлыгы урынбасары

1. Жирлек башлыгы текъдиме белен жирлек Советы тарафыннан депутатлар арасыннан жирлек башлыгы урынбасары сайлана.
2. Жирлек башлыгы урынбасары, егер жирлек Советы тавыш бирүнең башка тертибен билгелемесе, яшерен тавыш бирү юлы белен сайлана.
3. Жирлек Советы депутаты, егер аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеленген саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсе, жирлек башлыгының сайланган урынбасары булып санала.
4. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек Советы Регламентында билгеленген вазыйфаларны бүлү буенча функциялерне үти, жирлек башлыгы йөклемелерен үти, е вакытлыча булмаганда (авыру яки отпускка бейле ревеште) яки үз бурычларын үти алмаса, яисе векалетлере вакытыннан алда туктатылса, жирлек башлыгы вазыйфаларын башкара.
5. Жирлек башлыгы урынбасары, еlege Уставның 42 статьясындагы 2 пунктында күрсетелген очрактан тыш, үз векалетлерен бушатылмаган нигезде башкара.
6. Жирлек башлыгы урынбасары векалетлере еlege Уставның 39 статьясында каралган нигезлер буенча вакытыннан алда туктатыла.
7. Авыл жирлеге башлыгы урынбасары, жирлек башлыгы инициативасы белен яисе жирлек Советы депутатларының билгеленген саныннан кименде өчтен бер өлеше талебе буенча кабул ителе торган авыл жирлеге Советы карары буенча да вазыйфадан телесе кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Жирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар жирлек Советы депутатларының билгеленген саныннан күпчелек тавыш белен кабул ителе.

45 Статья. Жирлек башлыгы векалетлерен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек башлыгы векалетлере вакытыннан алда туктатыла:
 - 1) үлем;
 - 2) үз телеге белен отставкалар;
 - 3) «Россия Федерациясенде жирле үзидаре оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрндеге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезенде отставкага жиберү;
 - 4) «Россия Федерациясенде жирле үзидаре оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрндеге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезенде вазыйфадан читлештерү.;
 - 5) суд тарафыннан эшке яраксыз яисе чикленген эшчен дип тану;
 - 6) суд тарафыннан хеберсез югалган дип тану яисе вафат булган дип игълан итү;

- 7) судның гаеплеу карарының үз көчене керүе;
 - 8) Россия Федерациясеннен читке даими яшеу урынына чыгу;
 - 9) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил гражданлыгын туктату – аның нигезенде чит ил гражданы жирле үзидаре органнарына сайланырга, аларга чит ил гражданлыгын алырга йе аларга Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамесенде катнашучы булмаган чит ил деүлете территориясенде даими яшеу хокукын раслаучы чит ил гражданы яисе башка документ алу хокукына ия, аның нигезенде чит ил гражданы булган Россия Федерациясе гражданы чит ил деүлете гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидаре органнарына сайланырга хокуклы;
 - 10) сайлаучылар тарафыннан фикерлер;
 - 11) селаметлек торышы буенча суд тертибенде билгеленген селетсезлек дережесе буенча жирлек башлыгы векалетлерен гамелге ашырырга;
 - 12) «Россия Федерациясенде жирле үзидаре оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрндеге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезенде, шулай ук жирлек бетерелген очракта, жирлекне үзгертеп кору;;
 - 13) жирлек чиклерен үзгертү яисе жирлекнең муниципаль беремлек белен берлешүе нетижесенде килеп чыккан сайлаучыларның санын 25% тан арттыру;;
 - 14) турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белен кабул ителген карарны гамелге ашыру өчен талеп ителе торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу.;
 - 15) «Россия Федерациясенде жирле үзидаре оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрндеге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеленген чиклеүлерне үтемәү.
2. Жирлек башлыгы векалетлере вакытыннан алда туктатылган очракта, элеге статьяның 1 өлешендеге 1-11, 14 һәм 15 пунктларында күрсетелген нигезлер буенча, яна жирлек башлыгын сайлау жирлек Советының якындагы утырышында башкарыла.
3. Өгер жирлек башлыгы векалетлере вакытыннан алда жирлек Советы векалетлере темамланганчы алты айдан да кимрек вакыт эченде туктатылса, жирлек Советы карары буенча яна башлык сайлау үткерелмеске мөмкин.

V. авыл жирлеге башкарма комитеты.

46 Статья. Авыл жирлеге башкарма комитеты

1. Авыл жирлеге башкарма комитеты авыл жирлеге жирле үзидаре органы булып тора.
2. Авыл жирлеге Башкарма комитетының рәсми атамасы – «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Казаклар авыл жирлеге башкарма комитеты»

3. Авыл җирлеге башкарма комитеты авыл җирлеге Советына хисап тотты һәм контрольдә тотылды.
4. Авыл җирлеге башкарма комитеты үз исеме белән мөһер, бланклар, шулай ук үзенә Граждан хәле актларын дөүләт теркөвенә алу вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән Россия Федерациясә гербы сурәте төшерелгән түгәрәк мөһер бар.
5. Җирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары җирлек бюджетында Россия Федерациясә бюджетларының чыгымнары классификациясә нигезендә аерым юл белән карала.

47 Статья. Җирлек башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитетның структурасы җирлек башлыгы тәкъдиме буенча җирлек Советы тарафыннан раслана.
2. Авыл җирлеге башкарма комитеты структурасына түбәндегелер керә: Башкарма комитет җитәкчесе – Җирлек башлыгы, Башкарма комитет секретаре, Башкарма комитетның башка вазыйфаи затлары.

48 Статья. Башкарма комитет вәкаләтләре

1. Авыл җирлеге башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- җирлек бюджеты проектын, җирлекнең комплекслы социаль-икътисади үсеш планнары һәм программалары проектларын эшли;
- җирлек бюджетының үтелешен тәэмин итә, җирлекнең комплекслы социаль-икътисади үсеш планнары һәм программаларының үтелешен оештыра;
- җирлек бюджеты үтелеше турында хисап, җирлекнең комплекслы социаль-икътисади үсеш программаларының һәм планнарының үтелеше турында отчет җезерли;
- җирлекнең икътисад һәм социаль өлкәсә торышын характерлый торган статистик күрсәткечләр җыюны һәм күрсәтелгән мегълүматларны Россия Федерациясә Хөкүмәтә билгеләгән тертиптә дөүләт хакимияте органнарына тапшыруны оештыра;

2) җирлек территориясендә муниципаль милек белән идарә итү, предприятиелер, учреждениелер һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- җирлекнең муниципаль милкендәгә мөлкәтә белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, куллану, алар белән эш итү һәм арендау мөһәммәләрен хәл итә;
- җирлек Советы карары белән билгеләнгән очрақларда, җирлек Советы килешүенә (раславына) муниципаль милекне читләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр җезерли һәм кертә;;

- муниципаль милекте булмаган предприятиелер, оешмалар белен жирлекнең икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттешлек итү турында килешүләр төзи; жирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиелер булдыруга ярдәм итә.;

- жирлек советы билгеләгән төр типтә муниципаль предприятиелер һәм учреждениелер булдыра, аларның максатларын, шартларын һәм төртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениелерен финанслауны тәмин итә, муниципаль учреждениелерне һәм Предприятиелерне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчелерен билеп торган вазыйфадан азат итә . ;

- муниципаль заказ формалаштыра һәм урнаштыра; муниципаль биремне бюджет һәм автоном муниципаль учреждениелер тарафыннан үтәүне финанс ягыннан тәмин итә; жирлекне төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция житештерү, халыкның көнкүреш һәм социаль – мәдени ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен кирәкле хезмәтләр күрсәтү, моның өчен каралган үз матди һәм финанс чараларыннан файдаланып башка эшләр башкаруга заказ бирә;;

- кече һәм урта эшкүарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

3) территориаль планлаштыру, жирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирәлекне саклау өлкәсендә:

- жирлекнең генераль планы проектын һәм жирлекнең башка шәһәр төзелеш документациясе проектларын, Россия Федерациясенә шәһәр төзелеш кодексы нигезендә, жирлек Советына раслауга җизли һәм керте, аларның үтелешен тәмин итә;

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, тиешле органнарга әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы, табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы предприятиелернең, учреждениелернең, оешмаларның эш-гамәллере турында хәбәр итә;

4) Төзелеш, транспорт һәм элемент өлкәсендә:

- муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны оештыра, аның исәбен алып бара, жирлек территориясендә торак төзелеш өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

- муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны, торак төзелеш өчен шартлар булдыруны оештыра;

- муниципаль торак фондыннан файдалану һәм сакланышы, әлеге фондын торак биналарының санитар һәм техник кагыйдәләр һәм нормаларга, законнарның башка таләпләренә туры килүне муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;

- жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле җәмһияттәге автомобиль юлларына карата, аларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү, парковкалар (парковка урыннары) булдыруны һәм эшләвен тәмин итүне дә кертеп, юл эшчәнлеген гамәлгә ашыра; жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле җәмһияттәге автомобиль юлларының сакланышын муниципаль контрольне гамәлгә ашыра; автомобиль юлларын куллану һәм Россия Федерациясе законнары

нигезенде юл эшченлеген гамелге ашыру өлкөсөндө башка векалетлерне гамелге ашыра;;

- жирлек территориясенде эш итүче жөмегаты транспортының маршрутларын, хөрекет графигын, тукталыш урыннарын раслый яки килештере;

- жирлек территориясенде эш итүче жөмегаты транспортының маршрутларын, хөрекет графигын, тукталыш урыннарын раслый яки килештере;

- жөмегаты транспорты тукталышлары өчен бүлөп бирелген урыннары төзөклөндөрүнө теэмин ите;

- халыкны элемте хөзметлере белен теэмин итү өчен шартлар тудыруны теэмин ите;

- халыкка транспорт хөзмете күрсөтү өчен шартлар тудыра, жирлек чиклеренде халыкка транспорт хөзмете күрсөтүнө оештыру да.

5) авыл хужалыгын һөм эшкуралыкны үстерү өлкөсөндө:

- авыл хужалыгы житештерүөн үстерү һөм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һөм азык-төлөк базарын киңейтү өчен шартлар тудыра;

- кече һөм урта эшкуралыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

б) халыкка торак-коммуналь, көнкүрөш, сөүдө һөм башка хөзмет күрсөтү өлкөсөндө:

- жирлекнең коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын эшли һөм тормышка ашыра, аларга карата талөплөр Россия Федерациясе Хөкүмөте тарафыннан билгелөне;

- жирлек чиклеренде Халыкны электр, жылылык, газ һөм су белен теэмин итүнө, су бүлүнө, халыкны Россия Федерациясе законнарында билгелөнгөн векалетлөр чиклеренде ягулык белен теэмин итүнө оештыра;

- халыкны жөмегаты туклануы, сөүдө һөм көнкүрөш хөзмете күрсөтү белен теэмин итү өчен шартлар тудыра; базарлар һөм ярминкелөр оештыра;

- билгелөнгөн тертипте социаль наем шартнамелере буенча бирелө торган торак урыннарына мохтажлар буларак гражданны исеппке алуны алып бара;

- билгелөнгөн тертипте торак биналарны торак булмаган биналарга һөм торак булмаган биналарга күчерү турында Карар кабул ите, торак биналарны үзгөртеп коруны һөм янадан планлаштыруны килештере, билгелөнгөн тертипте муниципаль торак фондының торак урыннарын яшеү өчен яраксыз дип таний;

- жирлекте яшеүче һөм торак урыннарына мохтаж аз керемле гражданны торак законнары нигезенде торак урыннары белен теэмин ите;

- халыкка китапханө хөзмете күрсөтүнө, жирлек китапханелеренөң китапханө фондларының сакланышын теэмин итүнө һөм комплектлауны оештыра;

- халыкның ялын оештыру һөм меденият оешмалары хөзметлере белен теэмин итү өчен шартлар тудыра;

- жирлек территориясенде физик культура һөм массакүлөм спорт үсөшө өчен шартлар тудыра, жирлекнең ресми физкультура-сөламетлендөрү һөм спорт чараларын үткөрүнө оештыра;

- халыкның массакүлөм ял итү өчен шартлар тудыра һөм халык күплөп ял ите торган урыннары төзөклөндөрүнө оештыра;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм күмү урыннарын карап тотуны тәэмин итә;
- энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижелеләген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны гамәлгә ашыра, муниципаль берәмлек чикләрендә урнашкан күп фатирлы йортларга энергетика тикшерүен оештыра, энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижелеләген арттыру турында законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;;
- «жылылык белән тәэмин итү турында»Федераль законда каралган жылылык белән тәэмин итүне оештыру вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;;
- «су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу турында»Федераль законда каралган су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;;
- коммуналь инфраструктура системасына тоташуга тарифларны, коммуналь комплекс оешмаларының тоташуга тарифларын, коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмәләренә, кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмәләренә жайга сала.

7) төзекләндерү өлкәсендә:

- көнкүреш калдыкларын һәм чүп-чар жыюны һәм чыгаруны оештыра;
- жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслый, шул исәптән алар урнашкан биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту таләпләрен, тиешле Биналарның һәм корылмаларның фасадларын һәм киртәләрен тышкы кыяфәтенә карата таләпләренә, аларны төзекләндерү эшләре исемлеген һәм аларны үтәүнең вакыт-вакытын билгели; биналарның (биналарның) һәм корылмаларның якин-тирә территорияләренә төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләү; жирлек территориясен төзекләндерүне оештыру (территорияне яшелләндерүне, кече архитектура формаларын урнаштыруны һәм карап тотуны да кертеп).;
- торак пунктларда гражданныр яши торган урамнарда, мейданчыкларга һәм башка территорияләргә исемнәр бирә, йортлар нумерациясе билгели;

8) гражданнырның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәэмин итү, Халыкны һәм территорияләренә гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә

- жирлек территориясендә законнар, дөүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары актлары үтәләшен, гражданнырның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәэмин итә;
- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, жирле үзидарә органнарының һәм дөүләт вазыйфай затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның хокукларын бозучы актларына карата шикаять бирә;
- жирлек чикләрендә гадәттән тыш хәлләренә кисәтүдә һәм бетерүдә катнаша;
- жирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткәрүне тәэмин итә;
- территориаль оборона һәм гражданныр обороны чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

- халыкны һәм жирлек территориясен табигый һәм техноген характердагы гадеттен тыш хеллерден яклауны тәэмин итә; гадеттен тыш хеллерне бетерү өчен жирле финанс һәм матди ресурслар резервларын булдыруны тәэмин итә;
 - үз вәкалетләре чикләрендә һәм билгеләнгән төрлеләрдә халыкка гадеттен тыш хеллер барлыкка килү куркынычы турында хәбәр итүне һәм халыкка хәбәр итүне тәэмин итә;
 - жирлек территориясендә авария-коткару хезмәтләре һәм (яки) авария-коткару формировауыеләре эшчәнлеген булдыра, тәэмин итә;
 - су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәэмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау буенча чараларны тормышка ашыруны тәэмин итә;
 - муниципаль сайлауларны, жирле референдумны үзәкләү һәм үткәруне, жирлек депутатын, жирлекнең сайлау органы җызысын, жирлекнең сайланулы вазыйфай затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник яктан тәэмин итә;;
 - жирле үзидәрәнен сайланулы вазыйфай затларын, жирле үзидәрәнен сайланулы органнары җызыларын, жирлек Советы депутатыларын, муниципаль хезмәткәрләре һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләрен һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыра;
 - жылышлар, митинглар, урам йөрешләре, демонстрацияләр һәм пикетлар уздыруга, спорт, тамаша һәм башка массакуләм ижтимагый чаралар үткәругә бәйлә законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;
 - жирлек чикләрендә терроризм һәм экстремизмны профилактикалауда, шулай ук терроризм һәм экстремизм күренешләре нәтижеләрен минимальләштерүдә һәм (яки) юк итүдә катнаша;
 - жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдениәтләрен саклау һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдени адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны кисетүгә юнәлдерелгән чараларны тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;
 - җәмәгать төрлеләрен саклауда катнашучы гражданнырга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлегә өчен шартлар тудыру;
 - жирлек чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыра.
- 9) мәдениәт, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләр өлкәсендә:
- жирлек милкәндә булган мәдени мирас объектларын (тарихи һәм мәдени һәйкәлләрне) саклауны, куллануны һәм популярлаштыруны, жирлек территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) җәмәияттәгә мәдени мирас объектларын (тарихи һәм мәдени һәйкәлләрне) саклауны тәэмин итә;
 - жирле традицион халык сәнгәте ижатын үстерү өчен шартлар тудыра, жирлектә халык сәнгәте кәсәпләрен саклап калу, торгызу һәм үстерү өчен шартлар тудыра;
 - жирлек территориясендә урнашкан муниципаль музейларны карап тотуны тәэмин итә;

- балалар һәм яшьләр белән эшләр чараларын оештыра һәм тормышка ашыра.
- 10) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә;
 - федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра ; ;
 - дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларын исәпкә алып бара һәм тиешле файдалануны тәмин итә;
 - федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеленгән төрлөдә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;
 - жирлек Советы карарлары нигезендә үзләренә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен, жирлекнең жирле үзидарә органнары карамагында булган матди ресурслардан һәм финанс чараларынан өстәмә файдалануны тәмин итә;
- 11) оборона, мобилизация өлкәсендә һәм мобилизация өлкәсендә:
 - * үз компетенциясе кысаларында хәрби идарә органнары белән үзара бәйләнештә торы, жирлек территориясендә оборона өлкәсендә законнарның үтәлешен тәмин итү;
 - муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару, жирле еһемияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый актлар проектларын тикшерү, муниципаль берәмлек халкына муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисади һәм мәдени үсеш, аның ижтимагый инфраструктурасын үстерү һәм башка рәсми мөһүмәтны житкерү өчен массакүләм мөһүмәт чарасын гамәлгә куя;
 - федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы иқтисади элементләрен гамәлгә ашыра;
 - махсус иқтисади зона территориясендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;
 - жирлекнең жирле еһемияттәге мәсьәләләре буенча, законнар, елегә Устав, жирлек Советы карарлары белән жирлек Советы яисә башка жирле үзидарә органнары вәкаләтләреннән тыш, башка вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.
- 2. Башкарма комитет жирлекнең жирле еһемияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрен гамәлгә ашыра:
 - жирлек музейлары булдыра;
 - жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкара;
 - опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнаша;
 - жирлек территориясендә жирле милли-мәдени мохтариятләрен хокукларын тормышка ашыру белән бәйлә эшчәнлекне тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;
 - Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдени үсешенә һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны тормышка ашыруга ярдәм итә;

- жирлек территориясенде урнашкан муниципаль предприятиелер һәм учреждениелерне мобилизациян Һезерлеу чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнаша;
 - муниципаль Янгын сагы булдыра;
 - туризмны үстеру өчен шартлар тудыра;
 - кеше хокукларын тҺезмин итүге жҺемергаты контролен һәм мҺежбүри тоту урыннарында булган затларга ярдем күрсҺте.
 - «Россия Федерациясенде инвалидларны социаль яклау турында»1995 елның 24 ноябрндеге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезнде инвалидларның ижтимагый берлешмелерене, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берлешмелере тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдем күрсҺте.;
 - сыйфатка бҺейсез бҺея бирүне оештыру өчен шартлар тудыра оешмалар тарафыннан билгеленген тертипте һәм шартларда хезмет күрсҺту федераль законнар;
 - гражданнарга социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамелере буенча торак урыннары бире.
3. Жирлекнең башкарма комитеты муниципаль контрольлекне гамелге ашыруга векалетле орган булып тора.

Муниципаль контроль өлкҺсенде авыл жирлеге башкарма комитеты векалетлерене кере:

- 1) Тиешле территорияде муниципаль контрольне оештыру һәм гамелге ашыру;
- 2) жирле үзидаре органнарына гамелге ашыру векалетлере бирелген региональ деүлет контролен (күзетчелеген) оештыру һәм гамелге ашыру;
- 3) эшченлекнең тиешле өлкелеренде муниципаль контрольне гамелге ашыруның административ регламентларын эшлеу. Күрсетелген административ регламентларны эшлеу һәм кабул итү Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актларында билгеленген тертипте гамелге ашырыла;
- 4) тиешле эшченлек өлкелеренде муниципаль контрольнең нҺетижелелеген мониторинглауны оештыру һәм уздыру, аны уздыру күрсҺткешлере һәм методикасы Россия Федерациясе Хөкүмете тарафыннан раслана;
- 5) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасы субъектларының башка норматив хокукый актларында каралган башка векалетлерне гамелге ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамелге ашыру функциялере, мондый органнарның статусын билгеллеуче хокукый актлар нигезнде, жирлек башкарма комитеты органнарына йөклҺнерге мөмкин.

Муниципаль контрольне гамелге ашыру, юридик затларны, индивидуаль эшқуарларны тикшерүне оештыру һәм үткеру белен бҺейле мөнесебетлерге "деүлет контролен (күзетчелеген) һәм муниципаль контрольне гамелге ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшқуарларның хокукларын яклау турында"2008 елның 26 декабрндеге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезлемелере кулланыла.

VI башлыгы. Башка жирле үзидарә органнары.
Жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге.

49

Статья. Жирлекнең ревизия комиссиясе

1. Тышкы муниципаль финанс контролен гамәлгә ашыру максатларында жирлек Советы Ревизия комиссиясе төзи.

2. Жирлекнең ревизия комиссиясе рәис һәм ике әгъзадан тора.

Жирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм аның эшчәнлеге тәртибе, векалетләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, «Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләренең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенә гомуми принциплары турында» 2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар, башка федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, жирлек Советы тарафыннан расланган жирлекнең Ревизия комиссиясе турындагы Нигезләмә белән билгеләнә., башка муниципаль норматив хокукый актлар белән.

Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә, жирлекнең Ревизия комиссиясе эшен һәм эшчәнлеген хокукый жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

50 Статья. Жирлек Советы, жирлек башлыгы, авыл жирлеге башкарма комитеты һәм башка жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Уставта билгеләнгән векалетләренә бүлешү нигезендә жирлек Советы, жирлек башлыгы һәм жирлек башкарма комитеты үз векалетләрен мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.

2. Жирлек советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты, жирлекнең икътисади һәм социаль үсеш процесслары белән нәтиҗәле идарә итү максатыннан, законнарда, әлеге Уставта билгеләнгән формаларда, халык мәнфәгатьләрендә хезмәттәшлек итергә тиеш.

3. Жирлек советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты бер-берсенә кабул ителгән норматив-хокукый актларны кул куйган көннән жиде көн эчендә жиберелер.

4. Жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты житекчесе буларак, жирлек Советының, авыл жирлеге советының хокукый актларын кабул итү, гамәлден чыгару, үзгәртү турындагы тәкъдим белән жирлек Советына мөрәҗәгать итергә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

5. Башка жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге тәртибе жирлек Советы тарафыннан билгеләнергә мөмкин.

51

Статья. Жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Жирлекнең жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын үткөрү юлы белән йә суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек башлыгы. Сайлау комиссиясе.

52 Статъя. Жирлекнең сайлау комиссиясе

1. Жирлекнең сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы җызысы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, муниципаль жирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне, муниципаль жирлекне үзгәртеп коруны оештыра.
2. Жирлекнең сайлау комиссиясе жирле үзидарә органнары структурасына керми торган муниципаль орган булып тора.
3. Жирлекнең сайлау комиссиясе федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау Кодексында билгеленгән тәртиптә жирлек Советы тарафыннан төзелә.
4. Жирлек сайлау комиссиясенә вәкаләтләре вакыты биш ел тәшкил итә.
5. Жирлекнең сайлау комиссиясе хәлиткәч тавыш бирү хокукы белән б җызадан тора.
6. Жирлек сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итү жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән күздә тотыла.
7. Жирлекнең сайлау комиссиясе вәкаләтләре, аның эшчәнлегә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, җеле Устав, жирлек Советы тарафыннан расланган сайлау комиссиясе турында Нигезләмә белән жайга салына. Жирлек Советы мөрәҗәгатә нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзек сайлау комиссиясе карары буенча жирлек сайлау комиссиясенә вәкаләтләре территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнә ала.

VIII гасыр башлыгы. Гражданлык-хокукый һәм финанс нигезләре жирле үзидарә органнары эшчәнлегә.

53 Статъя. Жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм җеле Устав нигезендә юридик зат хокуклары жирлек советына һәм жирлек башкарма комитетына бирелә.
2. Жирлек башкарма комитеты структурасы нигезендә, жирлек советы карары буенча, юридик зат хокуклары белән жирлек башкарма комитетының аерым органнарына бирелергә мөмкин.

54 Статъя. Жирле үзидарә органнары - юридик затлар

1. Жирлек исеменнен милек һәм башка хокукларны һәм вазифаларны сатып алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышаныч кәгазеннен башка чыгыш ясарга мөмкин.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары, юридик зат хокуклары белән билгеленгән, идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре булып торалар һәм федераль законнарда билгеленгән тертиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәве узарга тиеш.

55 Статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына гамәлгә ашырыла.

IX башлыгы. Район башлыгына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Жирлекнең башка вазыйфаи затларына.

56 Статья. Жирлек башлыгына һәм жирлекнең башка вазыйфаи затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Жирлек башлыгы һәм жирлекнең башка вазыйфаи затлары эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең векиллекле органы депутаты, жирле үзидаренә сайланулы вазыйфаи заты векаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм жирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

57 Статья. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

1. Азат ителмәгән нигездә эшлөгүче жирлек Советы депутатына, жирлек Советы һәм аның органнары утырышларында катнашкан, жирлек Советы йөкләмәләрен үтәгән вакытта, гамәлдәге законнарда каралган акчКазаклара компенсация һәм башка түләүләр түленә.

2. Үз векаләтләрен бушатылмаган нигездә башкаручы авыл жирлегә башлыгы урынбасарына, әлегә Уставта каралган очракларда, жирлек башлыгы вазыйфаларын башкарганда, жирлек башлыгының айлык акчКазаклара бүлекләренә 90% ы күләмендә түленә.

3. Жирлекнең ревизия комиссиясе һәм жирлекнең сайлау комиссиясе җызаларына әлегә органнар эшендә катнашкан вакытта законнар, жирлек Советы карарлары нигезендә акчКазаклара компенсация түленә.

58 Статья. Жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантиялере

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл жирлеге башлыгының хокук гарантиялере, аларны жинаять яки административ жаваплылыкка тартканда, тоткарлауда, арестта, тентүдә, Сорау алганда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук алар билегән торак һәм (яки) хезмәт урыны, аларның багажы, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар тарафыннан кулланыла торган элемент чараларын исәпкә алганда, федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә жирлек Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыккач та, жинаять яки административ жаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә жирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очрақларына кагылмый.

Х. органнар һәм вазыйфаи затларның жаваплылыгы
авыл жирлеге башлыгы.

59 Статья. Жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының жаваплылыгы

Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары законнар нигезендә жирлек халкы, дөүләт, физик һәм юридик затлар алдында жаваплы.

Мәкалә 60. Жирлек Советы депутатларының жирлек халкы алдында жаваплылыгы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл жирлеге башлыкларының, жирлек халкы алдында жаваплылыгы, аны сайлаган кешеләрнең ышанычы югалту нәтижесендә барлыкка килә.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, әлеге Уставта каралган нигезләр буенча һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

61 Статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының дөүләт алдында жаваплылыгы

1. Федераль законнар нигезендә авыл жирлеге Советының, авыл жирлеге башлыгының жаваплылыгы Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, әлеге Устав, шулай ук жирлекнең жирле үзидарә органнарына

тапшырылган аерым деүлтет векалетлерен тиешенче башкармаган очракта, тиешле суд карары нигезенде башкарыла.

2. Авыл жирлеге Советының нигезлере һәм тертибе «Россия Федерациясенде жирле үзидаре оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдендеге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белен билгеленге.

62 Статья. Ышаныч югалуга бейле ревеште муниципаль вазыйфаларны, затларны эштен азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тертипте муниципаль вазыйфа билеүче зат, ышаныч югалуга бейле ревеште, эштен азат ителерге (вазыйфадан азат ителерге) тиеш:

1) мөнфегатьлер конфликттын булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча зат тарафыннан чаралар күрү, аны яклавы ул булган;

2) зат тарафыннан үз керемнере, мөлкете һәм мөлкети характердагы йөклемелере турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнере, мөлкете һәм мөлкети характердагы йөклемелере турында мегълүмат бирү яисе беле торып дөрес булмаган яки тулы булмаган мегълүмат бирү турында;

3) затның, Федераль законда билгеленген очрактардан тыш, коммерция оешмасы белен идаре итү органы эшченлегенде түлеүле нигезде катнашуы;

4) зат тарафыннан эшкуарлык эшченлеген гамелге ашыру;

5) затның, егер Россия Федерациясенен халыкара шартнамесенде яисе Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идаре органнары, попечительлек яки Күзетчелек советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүметнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясенде эш итүче башка чит ил коммерцияле булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчелере составына керүе.

2. Үзене буйсынган затның мөнфегатьлер конфликттына китере яки китере ала торган шехси кызыксынуы барлыкка килүе турында мегълүм булган муниципаль вазыйфаны билеп торучы зат тарафыннан үзене буйсынган зат тарафыннан мөнфегатьлер конфликттын булдырмау һәм (яки) жайга салу чаралары кабул ителген очракта да, ышаныч югалуга бейле ревеште эштен азат ителерге (вазыйфадан азат ителерге) тиеш.

63 Статья. Физик һәм юридик затлар алдында жирлекнең жирле үзидаре органнарының һәм вазыйфай затларының жаваплылыгы

Физик һәм юридик затлар каршында жирлек жирле үзидаре органнарының һәм вазыйфай затларының жаваплылыгы федераль законнарда билгеленген тертипте башкарыла.

XI башлыгы. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары.

64 Статья. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасына керә:

1) жирлек уставы, жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән хокукый актлар;
2) жирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;
3) елеге Уставта каралган жирлек башлыгының, Башкарма комитетның һәм башка органнарның, жирле үзидаренең вазыйфай затларының норматив һәм башка хокукый актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән карарлар (гражданныр жыенында) хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында иң югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамелдә була һәм жирлекнең бөтен территориясендә кулланыла. Башка муниципаль хокукый актлар елеге Уставка һәм жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар жирлекнең бөтен территориясендә межбүри үтелергә тиеш.

4. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамеле, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар юкка чыгарылган яисә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфай затларның векалетлере исемлеге үзгәртелгән очракта, тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидаренең вазыйфай затлары тарафыннан туктатылырга мөмкин - жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидаренең вазыйфай затлары, алар векалетлеренә муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) кертелгән, шулай ук суд тарафыннан; шулай ук жирле үзидарә органнарының федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт векалетлерен гамелгә ашыруны жайга салучы өлешендә - Россия Федерациясе дәүләт хакимиятенең векалетле органы..

56 Статья. Жирлек башлыгына һәм жирлекнең башка вазыйфай затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Жирлек башлыгы һәм жирлекнең башка вазыйфай затлары эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең векиллекле органы депутаты, жирле үзидаренең сайланулы вазыйфай заты векалетлерен гамелгә ашыру гарантияләре турында» 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм жирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

57 Статъя. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфай затлар эшченлегенен социаль һәм башка гарантиялере

1. Азат ителмәген нигездә эшлеүче жирлек Советы депутатына, жирлек Советы һәм аның органнары утырышларында катнашкан, жирлек Советы йөкләмәләрен үтеген вакытта, гамәлдәге законнарда каралган акчКазаклара компенсация һәм башка түлеүләр түленә.

2. Үз векаләтләрен бушатылмаган нигездә башкаручы авыл жирлегә башлыгы урынбасарына, әлеге Уставта каралган очракларда, жирлек башлыгы вазыйфаларын башкарганда, жирлек башлыгының айлык акчКазаклара бүлекләренен 90% ы күләмендә түленә.

3. Жирлекнең ревизия комиссиясе һәм жирлекнең сайлау комиссиясе ығзаларына әлеге органнар эшендә катнашкан вакытта законнар, жирлек Советы карарлары нигезендә акчКазаклара компенсация түленә.

58 Статъя. Жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантиялере

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл жирлегә башлыгының хокук гарантиялере, аларны жинаять яки административ жаваплылыкка тартканда, тоткарлауда, арестта, тентүдә, Сорау алганда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук алар биләген торак һәм (яки) хезмәт урыны, аларның багажы, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар тарафыннан кулланыла торган элемент чараларын исәпкә алганда, федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә жирлек Советы депутаты әйтелген фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның векаләтләре вакыты чыккач та, жинаять яки административ жаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә жирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очрақларына кагылмый.

Х. органнар һәм вазыйфай затларның жаваплылыгы
авыл жирлегә башлыгы.

59 Статъя. Жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының жаваплылыгы

Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары законнар нигезендә жирлек халкы, дөүләт, физик һәм юридик затлар алдында жаваплы.

Мәкалә 60. Жирлек Советы депутатларының жирлек халкы алдында жаваплылыгы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл жирлеге башлыкларының, жирлек халкы алдында җаваплылыгы, аны сайлаган кешеләрнең ышанычы югалту нәтижәсендә барлыкка киле.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, елге Уставта каралган нигезләр буенча һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

61 Статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының дәүләт алдында җаваплылыгы

1. Федераль законнар нигезендә авыл жирлеге Советының, авыл жирлеге башлыгының җаваплылыгы Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, елге Устав, шулай ук жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә башкармаган очракта, тиешле суд карары нигезендә башкарыла.

2. Авыл жирлеге Советының нигезләре һәм тәртибе «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

62 Статья. Ышаныч югалуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны, затларны эштен азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа билеүче зат, ышаныч югалуга бәйле рәвештә, эштен азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:

1) мөнфегатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) җайга салу буенча зат тарафыннан чаралар күрү, аны яклавы ул булган;

2) зат тарафыннан үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мегълүмат бирү яисә белә торып дәрәс булмаган яки тулы булмаган мегълүмат бирү турында;

3) затның, Федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, коммерция оешмасы белән идарә итү органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) зат тарафыннан эшқуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

5) затның, егер Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки Күзәтчелек советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясендә эш итүче башка чит ил коммерцияле булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчеләре составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликтна китерә яки китерә ала торган шәхси кызыксынуы барлыкка килүе турында мөғълүм булган муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат тарафыннан үзенә буйсынган зат тарафыннан мәнфәгатьләр конфликтны булдырмау һәм (яки) жайга салу чаралары кабул ителгән очракта да, ышаныч югалуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

63 Статья. Физик һәм юридик затлар алдында жирлекнең жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының жаваплылыгы

Физик һәм юридик затлар каршында жирлек жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының жаваплылыгы федераль законнарда билгеленгән тәртиптә башкарыла.

XI башлыгы. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары.

64 Статья. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасына керә:

1) жирлек уставы, жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән хокукый актлар;

2) жирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

3) әлегә Уставта каралган жирлек башлыгының, Башкарма комитетның һәм башка органнарының, жирле үзидаренәң вазыйфай затларының норматив һәм башка хокукый актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән карарлар (гражданныр жыенында) хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында иң югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм жирлекнең бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукый актлар әлегә Уставка һәм жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар жирлекнең бөтен территориясендә межбүри үтелергә тиеш.

4. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәле, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар юкка чыгарылган яисә күрсәтелгән органнарының яисә вазыйфай затларның вәкалетләре исемлегә үзгәртелгән очракта, тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидаренәң вазыйфай затлары тарафыннан туктатылырга мөмкин - жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидаренәң вазыйфай затлары, алар вәкалетләренә муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) кертелгән, шулай ук суд тарафыннан; шулай ук жирле үзидарә органнарының

федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым деүлет векалетлерен гамелгә ашыруны жайга салучы өлешендә - Россия Федерациясе деүлет хакимиятенен векалетле органы.

5. Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актның гамелдә булуы, Эшкуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе Президенты каршындагы векалетле векилнен Эшкуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелген тиешле күрсәтмәне алган очракта, жирле үзидарә органы яисә жирле үзидаренен вазыйфай заты тарафыннан кичекмәстен туктатыла. Бирелген күрсәтмәнен үтелеше турында жирлек башкарма комитеты яисә жирле үзидаренен вазыйфай затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча векалетле векилгә - өч көн, җе жирлек Советына алар карар кабул иткен көннен өч көннен дә соңга калмыйча хәбәр итергә тиешләр.

65 Статья. Гражданнарның турыдан-туры ихтиярын белдерү юлы белән кабул ителген карарлар

1. Жирле еһемияттеге мәсьәләләрне хәл итү жирле референдумда белдерелген гражданнарны турыдан-туры ихтияр белән белдерү юлы белән башкарыла.

2. Өгәр жирлек халкын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителген карарны гамелгә ашыру өчен муниципаль норматив хокукый актны, жирле үзидарә органын яисә күрсәтелген актны кабул итү (бастырып чыгару) керә торган жирле үзидаренен вазыйфай затын өстәмә рәвештә кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителсә, референдумда кабул ителген карар үз көченә керген көннен 15 көн эчендә тиешле муниципаль норматив хокукый актны Һезерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгелергә тиеш. Күрсәтелген срок өч айдан да артмаска тиеш.

1. Жирлекнен жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары үзлеренә йөкләнгән векалетлерне үтәү йөзеннен түбәндеге муниципаль хокукый актлар чыгара:

1) жирлек Советы-жирлек Советы карарлары;

2) жирлек башлығы – жирлек башлығы карарлары һәм боерыклары.

2. Жирлекнен башка вазыйфай затлары үз векалетлере чиклерендә Һелеге Уставта, башка муниципаль норматив хокукый актларда билгеләнгән, аларның статусын билгели торган боерыклар һәм боерыклар чыгара.

67 Статья. Муниципаль хокукый актларны Һезерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары жирлек башлығы, жирлек Советы депутатлары, Биектау районы прокуроры, территориаль ижтимагы үзидарә органнары, гражданнарның инициатив төркемнере, шулай ук жирлекнен Ревизия комиссиясе тарафыннан кертелә ала.

2. Биектау районы прокуроры үз векалетлерен гамелгә ашыру барышында гамелдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген

билгеләгендә муниципаль норматив хокукий актларны үзгәртү, юкка чыгару яки кабул итү турында тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.

3. Муниципаль хокукий актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушып бирелә торган документларның исемлеге һәм формасы жирлек Советы Регламенты, жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

68 Статья. Жирлек советының хокукий актлары

1. Авыл жирлеге Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, устав белән аның компетенциясенә кәргән мәсьәләләр буенча жирлек территориясендә үтеләргә тиешле кагыйдәләргә билгели торган карарлар, жирлек башлыгын отставкага жиберү турында карар, шулай ук жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән аның компетенциясенә кәргән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Жирлек Советы карарлары, әгәр федераль законнарда башкача билгеләнмәгән булса, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Жирлек Советының жирле салымнар һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгаруны, жирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан карарлары жирлек Советы каравына бары тик авыл жирлеге башкарма комитеты житәкчесе инициативасы буенча яки аның бәяләмәсе булганда гына кертәргә мөмкин. Күрсәтелгән бәяләмә аларга жирлек Советы Регламентында билгеләнгән тәртиптә утыз көн эчендә жирлек Советына тапшырыла.

4. Жирлек Советы карарлары жирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән көннән өч көн эчендә имзалана һәм алар әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә халыкка игълан ителә.

69 Статья. Жирлек башлыгының хокукий актлары

1. Жирлек башлыгы үз вәкаләтләре чикләрендә, законнарда, әлеге Уставта, жирлек Советы карарлары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә, жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар һәм күрсәтмәләр, шулай ук жирлекнең жирле өһемияттәге мәсьәләләре һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча карарлар, шулай ук жирлек башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләр чыгара.

2. Жирлек башлыгы «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон, башка федераль законнар нигезендә аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

70 Статъя. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм аларның үз көчене керүе тәртибе

1. Жирлек Советы карарлары жирлек башлыгы кул куйганнан соң 10 көн узгач үз көчене керә, әгәр башкасы карар белән билгеләнмәгән булса.

Жирлек Советының салымнар һәм җыемнар турындагы норматив-хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көчене керә.

Жирлек советының өлеге Уставны кабул итү яки өлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарлары Федераль законда, өлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көчене керә.

2. Жирлек башлыгының, Жирле үзидаренең башка вазыйфаи затларының хокукый актлары, әгәр актларда башкасы билгеләнмәгән булса, аларга кул куелган көннен үз көчене керә.

3. Кеше һәм граждан хокукларына, иреклеренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар аларны рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка житкерелгәннен) соң үз көчене керә.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: аның исеме, имзасы (жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән хокукый актлар өчен - шулай ук жирлек Советы кабул иткән датага), теркәү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфаи затның исеме, мәһер булырга тиеш.

5. Жирлек бюджеты турында, аның үтелеше турында хисап, жирле салымнар һәм җыемнар билгеләү турында, жирлек Советы Регламенты, жирлек Советы, жирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән башка норматив-хокукый актлар, муниципаль норматив хокукый актлардан яисә аларның федераль закон белән чикләнгән белешмеләре булган аерым нигезләмелереннен тыш, аларга кул куелган көннен алып жиде көн эчендә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Муниципаль сайлаулар, жирле референдум, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү, чиклерне үзгәртү, жирлекне үзгәртү, жирлек башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау мәсьәләсе буенча норматив хокукый актлар һәм законнар нигезендә башка актлар межбүри басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

7. Законнар яисә өлеге Устав нигезендә межбүри булмаган рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) межбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яисә жирле үзидарә вазыйфаи затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) муниципаль хокукый актның реквизитлары күрсетелә.

Муниципаль хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) юлы белән гамәлгә ашырыла:

- хокукый акт текстын жирлекнең жирле үзидарә органнары гамәлгә куйган басма МАССАКУЛӘМ мөгълүмат чараларында яисә жирлек территориясендә таратыла торган бүтөн массакуләм мөгълүмат чараларында бастырып чыгару. Хокукый акт

текстын башка массакулем мегълумат чараларында бастырганда елеге басылунын ресми булуы турында билге булырга тиеш;

- хокукый акт текстын авыл жирлеге территориясенде махсус мегълумат стендларында урнаштыру. Күрсетелген стендларнын саны һәм аларнын урнашу урыннары жирлек Советы тарафыннан раслана һәм жирлек халкы тарафыннан муниципаль хокукый акт тексты белен каршылыксыз танышу мөмкинлеген теэмин итерге тиеш;

- жирлекнең ресми сайтында Татарстан Республикасы Муниципаль беремлеклере порталында «Интернет» челтеренде түбендеге адрес буенча урнаштыру: vysokaya-gora.tatarstan.ru;

9. Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка житкергенде) массакулем мегълумат чарасынын чыгу датасы яки тиешле актны халыкка житкеру датасы турында белешмелер күрсетелерге тиеш, алар актны жибере башлау (тарату) датасына яки аны мегълумат стендында урнаштыру датасына туры килерге тиеш.

10. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исептен хокукый актлар ревешенде ресмилештерелген, жирле референдумда (гражданнар жыенында) кабул ителген карарлар Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелерге тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы Законнда билгеленген тертипте Татарстан Республикасы деулет хакияте органнары тарафыннан гамелге ашырыла.

XII башлыгы. Жирлекнең икътисади нигезе.

71 Статья. Жирлекнең икътисади нигезе

Жирлекнең икътисади нигезен муниципаль милектеге милек, жирлек бюджеты акчалары, шулай ук жирлекнең милек хокуклары тешкил ите.

72 Статья. Муниципаль милек

1. Жирлек милкенде булырга мөмкин:

1) елеге Федераль законда билгеленген жирле еһемияттеге месъелелерне хел иту өчен билгеленген мөлкет;

2) жирле үзидаре органнарына тапшырылган аерым деулет векалетлерен гамелге ашыру өчен билгеленген мөлкет, федераль законнарда һәм Россия Федерациясе субъектлары законнарында билгеленген очрактарда, шулай ук аларга «Россия Федерациясенде жирле үзидаре оештырунын гомуми принциплары турында»2003 елнын 6 октябрендеге 131-ФЗ номерлы Федераль законнын 15 статьясындагы 4 өлешенде каралган тертипте жирле үзидаре органнарынын аерым векалетлерен гамелге ашыру өчен бирелген мөлкет.;

3) муниципаль беремлекнең векиллекле органынын норматив хокукый актлары нигезенде жирле үзидаре органнары һәм жирле үзидаре вазыйфаи затлары,

муниципаль хезметкерлер, муниципаль предприятиелер һәм учреждениелер хезметкерлере эшченлеген тәмин итү өчен билгеленгән мөлкәт.;

4) федераль законнар белән жирле үзидарә органнарына бирелгән һәм жирле җәмһияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләргә хәл итү өчен кирәкле мөлкәт;

5) җелеге Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре, 16 статьясындагы 3 өлеше, 16.2 статьясындагы 2 һәм 3 өлешләре нигезендә жирле җәмһияттәге мәсьәләләргә хәл итү өчен билгеленгән мөлкәт, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» 2003 елның 6 октябриндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә жирле җәмһияттәге мәсьәләләргә хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеленгән мөлкәт.

73 Статья. Жирлекнең муниципаль милкәтә ия булу, файдалану һәм эш итү

1. Жирле үзидарә органнары жирлек исеменнән Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актнары нигезендә муниципаль мөлкәтне мөстәкыйль белә, файдалана һәм алар белән эш итә.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләреннән жирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә читләштереп алырга, бүтән алыш-бирешләр башкарырга хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте, федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртиптә муниципаль милек реестрларын алып бара.

74 Статья. Муниципаль предприятиелер, учреждениелер һәм хужалык җәмһиятләре

1. Жирлек муниципаль предприятиелер һәм учреждениеләргә тәзи, үзгәртеп кара һәм бетерә, хужалык җәмһиятләреннән, шул исәптән жирле җәмһияттәге мәсьәләләргә хәл итү буенча вәкаләтләргә гамәлгә ашыру өчен муниципальара, төзүдә катнаша ала. Муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куячы функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле жирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиелер һәм учреждениелер эшченлегеннән максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, җелеге предприятие һәм учреждение җитәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшченлегеннән турында хисапларны җелеге Уставта һәм муниципаль хокукый актларда каралган тәртиптә тыңлый.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек исеменнен муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидия рәвешендә җавап бирәләр һәм федераль законда билгеләнгән очракларда һәм төртиптә аларның үтелешен тәэмин ителәр.

75 Статъя. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру төртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру төртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне кулланудан һәм хосусыйлаштырудан кәргән керемнәр жирлек бюджетына кәрә.

76 Статъя. Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законнарда башкача билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

XIII башлыгы. Жирлекнең финанс нигезе.

77 Статъя. Жирлек Бюджеты

1. Жирлекнең үз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты рәвешендә эшленә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында жирлекнең жирле җәмһияттәге мәсьәләләргә хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга юнәлтәлүчә керемнәр һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашыруны тәэмин итү өчен бирелә торган субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр исәбеннен жирлек бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.

4. Федераль законнарда һәм Россия Федерациясенә шулар нигезендә кабул ителә торган башка норматив хокукый актларында билгеләнгән төртиптә жирле үзидарә органнары федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына жирлек бюджеты үтелешә турында хисап тапшыра.

78 Статъя. Жирлектә бюджет процессы

1. Жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтелешен тикшереп тору, жирле бюджет үтелеше турындагы хисапны төзү һәм раслау, Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеленгән таләпләрне үтәп, жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек бюджеты проекты, жирлек бюджетын раслау турында жирлек Советы карары, аның үтелеше турында еллык хисап, жирлек бюджеты үтелеше барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен белешмәләр, аларны тотуга факттагы чыгымнар күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

3. Жирлек Советының муниципаль норматив-хокукый актларына, Чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган, жирле салымнар турында муниципаль норматив-хокукый актларга, жирлек Советының муниципаль норматив-хокукый актларына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый актларына үзгәрешләр кертү турында жирлек советына чираттагы финанс елына һәм план чорына жирле бюджет турында карар проекты кертелгән көнгә кадәр 10 көннән де соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

4. Жирлек бюджеты проекты өч елга (Чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты, жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс ягыннан тәэмин итү максатларында, жирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау нигезендә төзелә.

6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләре нигезендә Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм җелеге Устав нигезендә кабул ителгән тертиптә һәм срокларда төзелә.

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проектын төзү түбәндегелергә нигезленә::

Россия Федерациясе Президентының Бюджет юлламасында;

жирлекнең социаль-икътисади үсеш фаразы турында;

жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенә төп юнелешләре турында.-

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренә гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, жирлек Советының муниципаль хокукый актларында (бюджет турындагы Карардан тыш) билгеленгән башка күрсәткечләр керә.

9. Жирлек бюджеты турындагы карар белән раслана:

- жирлек бюджеты керемнәренә Баш администраторлары Исемлегә;

- жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакаларының Баш администраторлары Исемлегә;

- чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчеләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча йә чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчеләре, максатчан статьялары, муниципаль программалар һәм программага карамаган юнелешләр буенча), чыгымнар төрләре төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) һәм (яисә) максатчан статьялар, муниципаль программалар һәм эшчәнлек юнелешләре буенча), чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенә чыгымнар төрләре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча, шулай ук чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләре һәм бүлекчеләре, жирлек советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән төрләрдә, Россия Федерациясә Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Законы, жирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнә.;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасында бюджетлар чыгымнары классификациясенә бүлекләре, бүлекчеләре, максатчан статьялары һәм чыгымнар төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү (статья исәме 2007 елның 2 августындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә);

- гавами норматив йөкләмәләренә үтәүгә юнелдерелә торган бюджет ассигнованиеләренә гомуми күләме ; ;

- Чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларына башка бюджетлардан алына торган һәм (яисә) бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме (статья 2007 елның 2 августындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә);

- план чорының беренче елына жирлек бюджеты чыгымнарының шартлы расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләме (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбенә каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча) план чорының икенче елына жирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 5 проценты күләмендә (Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), жирлек бюджеты чыгымнарының кимендә 5 проценты күләмендә (Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), максатчан билгеләнеше булган гражданныр;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары;

- Чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиген күрсәтәп, ;

- жирлек бюджетының Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, жирлек Советының муниципаль норматив хокукый актларында билгеленгән башка күрсәткечләре.

10. Чиравтагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чорының параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче елы параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Чиравтагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен төгәлләштерә һәм төзелә торган бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләрен раслай.

Жирлек бюджетының план чорының параметрларын төгәлләштерүне күздә тоту:

- Чиравтагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проектына карау предметы булган күрсәткечләрнең төгәлләкләрен раслау ; ;

- жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган күрсәткечләрен арттыруны яисә киметүне раслау йә аңа жирлек бюджетының өстәмә максатчан статьялары һәм (яки) чыгымнар төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен керту.

11. Чиравтагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта жирлек Советына тәкъдим ителә:

- Чиравтагы финанс елына һәм план чорына жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнелешләре;

- агымдагы финанс елының узган чорында жирлекнең социаль-иқтисади үсешенең якинча нәтижәләре һәм агымдагы финанс елында жирлекнең социаль-иқтисади үсешенең көтелүче нәтижәләре;;

- Чиравтагы финанс елына һәм план чорына жирлекнең социаль-иқтисади үсеш фаразы;;

- Чиравтагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетының төп характеристикалары (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициту) фаразы;;

- жирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;

- бюджетара трансфертларны бүлү методикалары (методикалар проектлары) һәм исәп-хисаплар;

- Чиравтагы финанс елы ахырына һәм план чорының һәр елы азагына муниципаль бурычның иң югары чиге;

- агымдагы финанс елына бюджетның көтелүче үтелешен бәяләү;

- жирлек Советы, жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән күрсәтелгән органнарның бюджет сметалары проектлары, әлегә бюджет сметаларына карата жирлек башкарма комитеты белән каршылыклар барлыкка килгән очракта, тапшырыла торган;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлегә Уставта билгеленгән башка документлар һәм материаллар.

Бюджет турындагы карар белен расланган очракта, муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнелешләре буенча бюджет ассигнованиелерен бүлү турында карар проектына муниципаль программалар паспортлары тапшырыла.

Бюджет турында карар проекты бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчеләре буенча бюджет ассигнованиелерен бүлү белән кушымта булмаса, бюджет чыгымнары классификациясе бүлекләре һәм бүлекчеләре буенча бюджет ассигнованиелерен бүлү белән кушымта бюджет турындагы карар проектына аңлатма язуына кушымта составына кертелә.

12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проектын төзү жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар, алар нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

13. Авыл жирлегә башкарма комитеты чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карар проектын агымдагы елның 15 ноябреннән де соңга калмыйча жирлек Советы каравына керте.

14. Жирлек бюджеты турында карар проектын карау һәм аны жирлек Советының муниципаль норматив хокукый актында билгеленгән раслау тәртибе Чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турындагы карарның үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

15. Жирлек бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм, егер Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яки) жирлек бюджеты турындагы карарда башкасы каралмаган булса, финанс елының 31 декабренә кадәр гамәлдә була.

Жирлек бюджеты турындагы карар, аңа кул куелганнан соң ун көннән де соңга калмыйча, билгеленгән тертипте рәсми бастырып чыгарылырга тиеш.

16. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, Муниципаль бурыч күләме, күләме һәм структурасы, жирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтеүне тәэмин ителер.

17. Жирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясенәң бюджет законнары, салымнар һәм жыемнар турындагы законнар һәм башка межбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.

18. Жирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

19. Федераль дөүлет хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дөүлет хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга жирлек бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеленгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестициялере Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезенде гамелге ашырыла.

79 Статья. Муниципаль ихтыяжларны теэмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны теэмин итү өчен товарлар, эшлер, хезмет күрсетүләрне сатып алу «контракт системасы турында» 2013 елның 5 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезенде гамелге ашырыла

дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны теэмин итү өчен товарлар, эшлер, хезмет күрсетүләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль Закон һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары белән кертелде.

2. Муниципаль ихтыяжларны теэмин итү өчен товарлар, эшлер, хезмет күрсетүләр сатып алу жирлек бюджеты акчалары исәбеннән гамелге ашырыла.

80 Статья. Жирлек гражданның үзара салым акчасы

1. Гражданның үзара салым акчасы астында гражданның жирле өһемияттеге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен башкарыла торган бер тапкыр бирелә торган түләүләре аңлашыла. Гражданның үзара салымы төртибәндә түләүләр күләме абсолют зурлыкта жирлекнең барлык халкы өчен тигез билгеләнә, алар саны жирлек халкының гомуми саныннан 30 проценттан артмый торган аерым категориялардан тыш, алар өчен түләү күләме киметеләргә мөмкин.

2. Өлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда хәл ителә.

81 Статья. Жирлекнең муниципаль бурыч алулары (муниципаль бурыч)

1. Жирлек муниципаль бурыч алуларны Россия Федерациясе валютасында урнашкан муниципаль берәмлек исәбеннән эчкә базарда урнашкан кыйммәтле кәгазьләр чыгару юлы белән гамелге ашырырга һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә жирле бюджетка Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм кредит оешмаларыннан җелеп ителә торган кредитлар, алар буенча муниципаль бурыч йөкләмәләре барлыкка килә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм жирлек уставы нигезендә.

2. Муниципаль бурыч алуларны жирлек исәбеннән гамелге ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә жирлекнең башкарма комитетына карый.

82 Статья. Жирле бюджет үтелеше

1. Жирлекнең жирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә башкарыла.

2. Жирлек бюджеты касса бердемлеге һәм чыгымнарның ведомство буйсынуы нигезендә башкарыла.
3. Жирлек бюджеты үтелешенә касса хезмәте күрсәтү, жирлек бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеленгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.
4. Жирлек бюджетын үтәү жирлекнең жыелма бюджет язмасы һәм жирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

83 Статья. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтелеше турында еллык отчет

1. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы еллык булып тора.
2. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы, тиешле бюджет акчаларының баш администраторларының жыелма бюджет хисаплылыгы нигезендә, жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан төзелә.
3. Жирлек бюджеты үтелеше турындагы еллык хисап жирлек Советы карары белән расланьрга тиеш.
4. Жирлек бюджеты үтелеше турындагы еллык хисап, аны жирлек Советына тапшырганчы, тышкы тикшерү узарга тиеш, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисаплылыгын тышкы яктан тикшерүне һәм жирлек бюджеты үтелеше турында еллык хисапка бәяләмә эзерләүне үз эченә ала. Жирлек бюджеты үтелеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп, жирлекнең Ревизия комиссиясе яисә жирлек Советы тарафыннан билгеленгән тәртиптә башкарыла.
5. Авыл жирлеге башкарма комитеты, аңа бәяләмә эзерләү өчен, агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча, жирлек бюджетының үтелеше турында хисап бирә. Жирлек бюджеты үтелеше турында еллык хисапка бәяләмә эзерләү 1 айдан да артмаган вакытка, бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерү күрсәткечләре нигезендә башкарыла.
6. Жирлек бюджеты үтелеше турындагы еллык хисапка бәяләмә жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан жирлек Советына бер үк вакытта жирлек башкарма комитетына жиберелә.
7. Ел саен, агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча, авыл жирлеге башкарма комитеты, хисап финанс елы өчен жирлек бюджеты үтелеше турында еллык отчетны, жирлек бюджеты үтелеше турындагы башка бюджет хисапын һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документларны жирлек советына тапшыра.
8. Жирлек бюджеты үтелеше турындагы еллык хисапны карау нәтижеләре буенча жирлек Советы жирлек бюджеты үтелеше турындагы еллык хисапны раслау яки кире кагу турында Карар кабул итә.

Жирлек Советы тарафыннан жирлек бюджеты үтелеше турындагы еллык хисап кире кагылган очракта, ул мөгълүматларны дөрес яки тулы булмаган чагылдыру фактларын бетерү һәм 1 айдан артмаган срокта кабат тапшыру өчен кире кайтарыла.

9. Жирлек бюджеты үтелеше турындагы карар белән, жирлек бюджеты керемнәренә, чыгымнарының һәм дефицитының гомуми суммасы күрсәтелә, хисап финанс елы өчен жирлек бюджеты үтелеше турында хисап раслана.

Хисап финанс елында жирлек бюджеты үтелеше турында жирлек Советы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- жирлек бюджетының керемнәр классификациясе кодлары буенча керемнәр ; ;
- керемнәр төрләре кодлары, керемнәр төрләре кодлары, дәүләт идарәсе секторы операцияләре классификациясе буенча жирлек бюджеты керемнәре; (дүртенче абзац 2013 елның 16 октябрәндегә 79-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә);

жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча жирлек бюджеты чыгымнары;;

- бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчеләре буенча жирлек бюджеты чыгымнары ; ;
- бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары;
- жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакаларының төркемнәр, төркемнәр, статьялар, бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары кодлары буенча.

84 Статья. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле Россия Федерациясенә бюджет законнарын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салучы башка норматив хокукий актларны үтәүне тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм алга таба бүленә.

2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле-жирлекнең ревизия комиссиясенә контроль эшчәнлегә.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә Эчке муниципаль финанс контроле жирлек башкарма комитеты органнары (вазыйфай затлары) булып торучы муниципаль финанс контроле органнарының контроль эшчәнлегә булып тора.

4. Алдан тикшерү жирлекнең жирле бюджетын үтәү барышында бюджет бозуларны кисетү һәм булдырмау максатларында башкарыла.

5. Алга таба контроль аларның үтелешенә законлылыгын, исәп-хисапның дөреслеген билгеләү максатыннан жирлек бюджетының үтелеше нәтижеләре буенча башкарыла.

XIV БАШЛЫГЫ. Жирлек уставын кабул итү.

Әлеге Уставка үзгәрешләр кертү.

85 Статъя. Жирлек Уставы проектын  зерлеу,  леге Уставка  зг решлер керт  тертибе

1. Авыл жирлеге Уставы проекты,  леге Уставка  зг решлер керт  турында жирлек Советы карары проекты жирлек Советына жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, Башкарма комитет житекчесе, территориаль ижтимагый  зидаре органнары, гражданнын инициативалы т ркемнере тарафыннан кертеле ала.

2. Жирлек Уставы проектын,  леге Уставка  зг решлер керт  турында карар проектын  зерлеу  чен жирлек советы карары белен махсус комиссия т зелерге м мкин.  леге комиссия эшенде катнашу  чен Татарстан Республикасы деулет хакимияте органнары белгечлере, экспертлар чакырылырга м мкин.

3. Жирлек уставы проекты, жирлек уставына  зг решлер керт  турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, жирлек уставын кабул ит , жирлек уставына  зг решлер керт  турындагы м сьелене караганчы 30 к ннен де соңга калмыйча жирлек уставына  зг решлер керт  турындагы муниципаль норматив хокукый акт проекты, к рсетелген Устав проекты, к рсетелген муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча текъдимнере исепке алу тертибен, шулай ук гражданнын анын фикер алышуында катнашу тертибен жирлек Советы тарафыннан бер  к вакытта бастырып чыгару (халыкка житкер ) белен ресми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелерге) тиеш. Жирлек уставына  зг решлер керт  турында муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча текъдимнере исепке алу тертибен, шулай ук  леге  зг решлер жирлек уставын Россия Федерациясе Конституциясен , федераль законнарга туры китеру максатларында кертелген очракта, гражданнын анын фикер алышуында катнашу тертибен ресми бастырып чыгару (халыкка житкер ) талеп ителми.

4. Авыл жирлеге Уставы проекты,  леге Уставка  зг решлер керт  турында авыл жирлеге Советы карары проекты буенча, аларны жирлек Советы утырышында карау алдыннан, Уставка  зг решлер бары тик уставта беркетелген жирле  немияттеге м сьелелерне нем аларны х л ит  буенча векалетлерне Россия Федерациясе Конституциясен  нем федераль законнарга туры китеру максатларында гына кертеле торган очрактардан тыш, гавами тыңлаулар  ткереле.

86 Статъя. Жирлекнең уставын кабул ит ,  леге Уставка  зг решлер керт  тертибе

1. Жирлек Уставы проектын,  леге Уставка  зг решлер керт  турындагы карар проектын авыл жирлеге Советы тарафыннан кименде ике укылышта карау жирлек Советы Регламенты нигезенде башкарыла.

2. Авыл жирлеге Уставы проектын,  леге Уставка  зг решлер керт  турында карар проектын беренче укылышта кабул иткеннен соң  леге проект жирлек башлыгы тарафыннан жирлек Советы депутатларына, хокук чыгару инициативасы хокукына ия башка субъектларга т з тмелер керт   чен жибереле.

3. Жирлек уставы, жирлек Советы карарына үзгөрешлөр кертү турында Карар жирлек Советы депутатларының билгеленген санынан өчтөн икесе күпчелек тавыш белен кабул ителсе.

87 Статья. Жирлек Уставының үз көчене керү тертибе, еlege Уставка үзгөрешлөр кертү турында карар

1. Авыл жирлеге Уставы, еlege Уставка үзгөрешлөр кертү турында жирлек Советы карары кабул ителгеннен соң, федераль законда билгеленген тертипте деүлет теркөве өчен, жирлек башлыгы тарафыннан муниципаль беремлеклернен уставларын теркөү өлкөсенде векалетле федераль башкарма хахимият органына жибереле.

2. Жирлек уставы, жирлек советының еlege Уставка үзгөрешлөр кертү турындагы карары деүлет теркөвене алынганнан соң рөсми рөвеште басылып чыгарга (халыкка житкерелерге) тиеш һәм алар рөсми басылып чыкканнан (халыкка житкерелгеннен) үз көчене керсе.

Жирлек башлыгы муниципаль беремлекнен теркөлген уставын, муниципаль беремлек уставына үзгөрешлөр һәм өстөмелер кертү турында муниципаль хокукый актны, муниципаль беремлеклернен уставларын теркөү өлкөсенде федераль башкарма хахимият органының территориаль органынан керген көннен жиде көн эченде бастырып чыгарырга (халыкка житкерерге) бурычлы

3. Еlege Уставка кертелген һәм жирле үзидаре органнары структурасын, жирле үзидаре органнары векалетлерен (жирле үзидаренен сайланулы вазыйфаи затларының векалетлере, векалетлере, векалетлере срогы һәм сайлау тертибеннен тыш) үзгөртүче үзгөрешлөр һәм өстөмелер еlege Уставка үзгөрешлөр кертү турында муниципаль норматив хокукый актны кабул иткен жирлек Советы векалетлере чоры темамланганнан соң үз көчене керсе.

XV башлыгы. ЙОМГАКЛАУ НИГЕЗЛЕМӨЛӨРЕ

88 Статья. Казаклар авыл жирлегенен күчмө чорда жирле еһемияттеге мөсьелелерне хел итү үзенчелеклере

2015 елның 1 гыйнварына кадәр Казаклар авыл жирлегенен жирле үзидаре органнары «Россия Федерациясенде жирле үзидаренен гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 14 статьясындагы 1 өлөшө нигезлемелере нигезенде, редакцияде жирле еһемиятке ия булган мөсьелелерне хел ителер, «Россия Федерациясе субъектлары деүлет хахимиятенен закон чыгару (векиллеке) һәм башкарма органнарын оештыруның гомуми принциплары турында "Федераль законның 26.3 статьясына һәм» Россия Федерациясенде жирле үзидаре оештыруның гомуми принциплары турында «Федераль законга үзгөрешлөр кертү хақында» 27.05.2014 ел, № 136-ФЗ Федераль закон үз көчене

керген көнгө кәдәр гамәлдә булган.